

Ба 10731

Голас Радзімы

№ 1 (1935)
2 студзеня 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Як мы паведамлялі, 14 снежня мінулага года ў Беларусі нарадзіўся 10-мільённы жыхар. Сярод сотняў хлопчыкаў і дзяўчынак, якія з'явіліся на свет у гэты дзень, вырашана было нікога не выдзяляць, не шукаць выбранніка лёсу. Хай кожны з іх лічыць сябе далучаным да гэтай знамянальнай падзеі.
НА ЗДЫМКУ: яны нарадзіліся 14 снежня 1985 года ў радзільным аддзяленні 6-й клінічнай бальніцы горада Мінска. [Артыкул «Нас — 10 мільёнаў!» змешчаны на 3-й стар.].
Фота Я. КАЗЮЛІ.

БССР І ЮНЕСКО

ЧАРГОВАЕ ПАСЯДЖЭННЕ КАМІСІІ

Адбылося чарговае пасяджэнне Камісіі БССР па справах ЮНЕСКО. Аб удзеле дэлегацыі БССР у рабоце XXIII сесіі Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКО, якая праходзіла з 8 кастрычніка па 9 лістапада 1985 года ў Сафіі, расказаў першы намеснік міністра асветы БССР М. Круглей.

Камісія адбырае работу дэлегацыі БССР на сесіі.

Інфармацыю аб палітычнай абстаноўцы ў ЮНЕСКО зрабіў адказны сакратар Камісіі БССР па справах ЮНЕСКО І. Руднік. На пасяджэнні камісіі выступіў таксама яе старшыня, намеснік міністра замежных спраў БССР Л. Максімаў.

УРАЧЫСТЫЯ СХОДЫ

СВЯТА БРАЦКАЙ КУБЫ

У Мінску адбыўся ўрачысты сход прадстаўнікоў працоўных горада, прысвечаны нацыянальнаму святу Рэспублікі Куба—Дню вызвалення.

Дакладчык—член праўлення Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубажнымі краінамі, старшыня Дзяржаўнага камітэта БССР па прафесіянальна-тэхнічнай адукацыі У. Верхавец—адзначыў, што за 27 гадоў, якія мінулі з дня перамогі Кубінскай рэвалюцыі, працоўныя рэспублікі пад кіраўніцтвам Кампартыі Кубы дабіліся вялікіх поспехаў у развіцці нацыянальнай эканомікі і культуры. Высокі аўтарытэт Кубы на сусветнай арэне. Працоўныя Беларусі ганарэцца брацкай савецка-кубінскай дружбаай, якая мацнее з кожным годам.

Пасля перамогі Кубінскай рэвалюцыі, якая адкрыла шлях да свабоды і сапраўднай незалежнасці, да пабудовы новага справядлівага грамадства, мая краіна набыла шчырага і вернага друга ў асобе Савецкага Саюза, падкрэсліў у сваім выступленні прадстаўнік зямляцтва кубінскіх студэнтаў у Мінску Хуліо Абрэу Лопес.

НАВУКОВЫЯ КАНФЕРЭНЦЫІ

«ВЯЛІКІ ПРЫЗ» — ВІЦЕБСКІМ МЕДЫКАМ

У чэхаславацкім горадзе Карлавы Вары прайшла XI Міжнародная студэнцкая навуковая медыцынская канферэнцыя. Ад Савецкага Саюза на ёй было прадстаўлена 7 лепшых студэнцкіх работ, якія атрымалі медаль на Усеаюзным конкурсе-аглядзе. Сярод іх работа студэнтаў Віцебскага медыцынскага інстытута «Змяненне ўнутрыцэлічнага аэрадынамікі пасля раззекцыі біфуркацыі трахеі».

Гэта цікавая эксперыментальная работа віцебскіх студэнтаў-медыкаў была ўдасцелена «Вялікага прыза» міжнароднай канферэнцыі.

САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ

ДЛЯ НАШАЙ ДЗЯТВЫ

На адной з вуліц пасёлка з паэтычнай назвай Жамчужны саўгаса «Цепліводы» Баранавіцкага раёна Брэскай вобласці вырас новы будынак, у якім справіў навааселле дзіцячы сад на 140 месцаў. Тут для кожнай узроставай групы прадугледжаны не толькі ізаляваныя памяшканні, але і асобныя ўваходы, прасторныя спальні і залы для гульні. Есць зімні сад, плавальныя басейны, побач з будынкам—гульнявыя і спартыўныя пляцоўкі.

У апошнія гады тэмпы будаўніцтва дзіцячых садоў і ясляў на Палессі прыкметна ўзраслі. За мінулыя пяцігодку ў эксплуатацыю ўведзена дашкольных дзіцячых устаноў на 23 тысячы месцаў. Практычна вырашана праблема дзіцячых садоў і ясляў у Баранавіцкім, Ганцавіцкім і іншых раёнах.

Развіваецца сетка аб'яднаных устаноў—дзіцячы сад-школа, дзе пад адным дахам выходзяць дашкольнікі і вучні малодшых класаў. На Брэсцкім зараз дзейнічаюць дваццаць такіх садоў-школ.

ГАЗІФІКАЦЫЯ

ТАННАЕ ПАЛІВА

Прыродны газ прыйшоў па новаму трубаправоду ў Маларыту, што на

Брэсцкім. Гэта дае магчымасць цэнтралізаваць цеплазабеспячэнне, перавесці кватэры раённага цэнтры і бліжэйшых вёсак на танае паліва.

За апошнія пяць год працяглася газавых камунікацый павялічылася ў вобласці амаль удвая і складае цяпер каля тысячы кіламетраў. Пабудаваны дзесяткі газаразмеркавальных станцый, ад якіх эканамічнае прыроднае паліва атрымліваюць 55 гарадоў і сельскіх населеных пунктаў, 370 прамысловых і камунальна-бытавых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў.

У адпаведнасці з комплекснай праграмай газіфікацыі пракладзены адгалінаванні ад магістральнага газаводу ў вёскі Кобрынскага, Бярозаўскага, Івацэвіцкага і іншых раёнаў. Заважшаецца будаўніцтва трубаправоду ў Ляхавічы і Высокае. З уводам у строй газаводу Кобрын—Брэст—Варшава пачнецца газіфікацыя вёсак і гаспадарак Камянецкага раёна.

МЕЛІЯРАЦЫЯ

НА АДРОДЖАННЫХ ЗЕМЛЯХ

Арганізацыя Галоўпалессесовбуду перадала за мінулае пяцігоддзе сельскім гаспадаркам 244 тысячы гектараў асушаных і 97 тысяч гектараў арашаемых зямель.

Ад выбарачнага асушэння адкрытымі каналамі гідромеханізатары перайшлі да комплекснага асваення буйных балотных масіваў. На Палессі цяпер ствараюцца ў асноўным асушальна-ўвільгатняльныя, пільдэрныя і водаабаротныя меліярацыйныя сістэмы двухбаковага дзеяння. Больш за дзве трэці зямель асушаюцца закрытым дрэнажом. Пабудаваны вадасховішчы і сажалкі-рэгулятары, пракладзена разгалінаваная сетка дарог.

На асвоеных землях створаны спецыялізаваныя саўгасы мясамалочнага напрамку прамысловага тыпу з фермамі, кормпрадпрыемствамі, а таксама з добраўпарадкаванымі пасёлкамі.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

ФАБРЫКІ МЯСА

Здадзены ў эксплуатацыю комплекс на 24 тысячы жывёл у калгасе «Савецкая Беларусь» Рэчыцкага раёна.

Прадпрыемства пабудавана на сродкі гаспадарак і забяспечваецца кармамі ўласнай вытворчасці.

Хутэй укараняць інтэнсіўныя метады і прагрэсіўныя паточныя тэхналогіі вытворчасці мяса дапамагае міжгаспадарчая кааперацыя. Як і прадугледжана праектам Асноўных напрамкаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1986—1990 гады і на першыя два 2000 года, далейшая спецыялізацыя паслужыць больш поўнаму выкарыстанню ўнутраных рэзерваў калгасаў. У адзіночку ім не пад сілу будаўніцтва буйных аб'ектаў. А разам за кошт долевых узносаў пайшчыкаў можна ўзводзіць буйныя комплексы, дзе поўнаасцю механізуецца і аўтаматызуецца ўсе працэсы апераций. Больш за 30 з іх—трэць такога тыпу прадпрыемстваў рэспублікі—ужо дзейнічаюць. У дванаццаці пяцігоддзі ўступіць у строй яшчэ звыш дзесяці фабрык мяса.

ТЭХНІКА ДЛЯ ВЭСНІ

ВЫПРАБАВАННІ «ПАЛЕССЯ»

Заводскія лабараторныя выпрабаванні кормаўборачнага камбайна «Палессе» пачаты ў вытворчым аб'яднан-

НОВАБУДОУЛІ

ні «Гомсельмаш». Стваральнікі прытчыпова новай самаходнай машыны ўлічылі шматлікія пажаданні механізатараў па павышэнню надзейнасці вузлоў і агрэгатаў, зніжэнню вагі і энергаёмнасці, паляпшэнню камфартэльнасці.

У адрозненне ад цяпер выпускаемага КСК-100 магутнасць новага камбайна павялічана на чвэрць. «Палессе» больш чым на тону лягчэй за свайго папярэдніка, на 20 працэнтаў зніжана яго энергаёмнасць. Акрамя таго, камбайн абсталяваны аўтаматычнай сістэмай кіравання тэхналагічнымі працэсамі. Значна расшыраецца дыяпазон яго прымянення ў сельскай гаспадарцы.

У стварэнні камбайна прымалі ўдзел і калегі з фірмы «Форшрыт» з ГДР.

ПА МІЖНАРОДНЫХ СТАНДАРТАХ

ЛІФТЫ ПАСКАРАЮЦЬ БЕГ

Усім патрабаванням міжнародных стандартаў адпавядаюць новыя мадэлі ліфтаў, серыйны выпуск якіх пачаты ў аб'яднанні «Магілёўліфтмаш». Пад'ёмнікі маюць павышаную грузапад'ёмнасць і скорасць, яны бяшумныя, плаўныя ў руху, палешана іх аддзелка.

Навінкі прызначаны для работы ў жылых і адміністрацыйных будынках вышынёй да шаснаццаці паверхаў. Устанавіваць іх можна на выбар, у залежнасці ад патуку пасажыраў. Там, дзе ён меншы, справіцца ліфт грузапад'ёмнасцю на 400 кілаграмаў. З большай нагрукі пад'ездзе другі пад'ёмнік—на 630 кілаграмаў.

Падрыхтавана да вытворчасці яшчэ некалькі мадэлей скорасных ліфтаў гэтай сям'і. Новае пакаленне вертыкальнага транспарту будзе асноўнай прадукцыяй магілёўскіх ліфтабудаўнікоў у дванаццаці пяцігоддзі.

Аб'яднанне «Магілёўліфтмаш» стала буйнейшым сярод аднацотных прадпрыемстваў краіны. Яно выпускае больш чым трэць усіх пасажырскіх ліфтаў.

З'ЕЗДЫ

РАЯЦЦА АРХІТЭКТАРЫ

Праблемы развіцця гарадоў і вёсак, архітэктурнай творчасці ва ўмовах масавага індустрыяльнага будаўніцтва, фарміравання акружаючага чалавека асяроддзя, іншыя важнейшыя пытанні сучаснага дойлідства абмеркавалі дэлегаты XIII з'езда архітэктараў Беларусі, які прайшоў у Мінску.

У яго рабоце ўдзельнічалі вядучыя архітэктары рэспублікі, будаўнікі, работнікі вытворчасці і вучоныя, члены дэлегацыі Саюзаў архітэктараў СССР і саюзных рэспублік, кіраўнікі рэспубліканскіх міністэрстваў і ведамстваў, творчых саюзаў Беларусі, прадстаўнікі партыйных і савецкіх органаў.

Аналізуючы дасягнутае за прайшоўшыя пасля папярэдняга з'езда пяць гадоў, выступаўшыя дэлегаты адзначалі, што за гэты час у рэспубліцы пабудавана многа жылых, грамадскіх і вытворчых будынкаў, у якіх знайшлі адлюстраванне лепшыя рысы савецкага дойлідства.

На з'ездзе выбраны кіруючыя органы Саюза архітэктараў БССР, старшынёй праўлення Саюза архітэктараў БССР выбраны Я. Кавалеўскі.

ПРАФЕСІЯНАЛЬНАЕ НАВУЧАННЕ

Кожны дзень больш тысячы юнакоў і дзяўчат запавяняюць класы, прадметныя кабінеты, лабараторыі і майстэрні Мінскага прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча № 115. Вопытныя выкладчыкі, майстры вытворчага навучання рыхтуюць тут токараў, фрезероўшчыкаў, слесароў-інструментальшчыкаў, зборшчыкаў, рамонтнікаў, наладчыкаў станкоў і маніпулятараў з праграмным кіраваннем, станочнікаў шырокага профілю, аператараў станкоў з лічбавым праграмным кіраваннем.

НА ЗДЫМКУ: навучэнцы вучылішча пад кіраўніцтвам майстра вядуць пробную наладку маніпулятара.

АХОВА ПРЫРОДЫ

САДЗЕЙНІЧАЕ КОНКУРС

У апошнія гады на Віцебшчыне выяўлены новыя месцы знаходжання рэдкіх відаў раслін, жывёл, птушак. Гэтаму садзейнічае конкурс «Чырвоная кніга», які штогод праводзяць Віцебскі педагагічны інстытут, Упраўленне лясной гаспадаркі і іншыя арганізацыі, зацікаўленыя ў памнажэнні фауны і флоры беларускага Паазер'я.

З дапамогай шматлікіх аматараў прыроды на Віцебшчыне знойдзена каля 600 месцаў знаходжання многіх відаў раслін, жывёл і птушак, занесеных ў Чырвоную кнігу рэспублікі. Аматыры прыроды ўстанавілі, дзе жывуць і даюць патомства такія рэдкія птушкі, як змеяд, беркут, арлан-белахвост, скапа, чорны бусел, чорна-валлевая гагара. У беларускім Паазер'і выяўлены новыя месцы, дзе растуць купальніца еўрапейская, вадазбор звычайны, бярозка карлікавая, марошка і іншыя расліны. А пазнаецца асенні знойдзены сёлага на Віцебшчыне ўпершыню.

Гэтыя месцы ўзяты пад ахову, аб'яўлены помнікамі прыроды. Навокал створаны зоны спакою. Тут забаронены паліванне і лесагаспадарчыя работы. Створаны батанічныя і арніталагічныя заказнікі.

ЛЯСНАЯ ПРАДУКЦЫЯ

ДАРЫ ХВОЙНЫХ ДРЭУ

Лясным старацелям рэспублікі ў завершаным сезоне спадарожнічала ўдача. Здабыта самая вялікая ў мінулай пяцігоддзі колькасць жывіцы. Усяго ж сабрана яе больш шасці чыгуначных саставаў.

Нямала прадметаў вырабляецца зараз з дабаўленнем ягтарнага дару хвоі. Без жывіцы хутка рассыплюцца гумавыя мячы або аўтамабільныя шыны. Без каніфолі, якая прыгатаўляецца з тэрпенціну, не зайграюць скрыпкі, а на паперы распылаецца чарніла. Жывіца ідзе на вытворчасць лякарстваў, духоў, яе дабаўляюць у мыла, пластмасы, лінолеум, тэхнічныя масла, якія не гусеюць на морозе, не разраджаюцца ў спёку.

Вось чаму попыт на тэрпенцін расце ва ўсім свеце. Зямліцы яго не можа нават усёмагутная хімія. Здабываюць яго па кропельках з надрэзаў на кары тых сосен і елак, якія гадоў праз восем-дзясць будуць спілаваны. Каб больш здабыць каштоўнай смалы, у надрэзы ўводзяць хімічныя стымулятары.

Крыты калгасны рынак «Смаленскі» адкрыўся ў Віцебску.

Акрамя двухсот гандлёвых месцаў у двухпавярховым будынку размасціліся магазіны, кафетэрыі, праце бюро паслуг па рэалізацыі сельскагаспадарчай прадукцыі.

Прадугледжана будаўніцтва другой чаргі рынка. Будуць збудаваны складскія памяшканні, халадзільнікі, гасцініца.

НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд крытага рынка «Смаленскі».

НАС — 10 МІЛЬЁНАЎ!

Так, нас — 10 мільёнаў. І ўдвая прыемна, што адбылося гэта напярэдадні Новага года, і ў 1986-ты мы ўступілі такой вялікай грамадою.

Мы чакалі нараджэння нашага юбіляра. Статыстыкі штотдзённа падлічвалі, дэмографы рабілі прагнозы, паэты прысвячалі яму свае новыя вершы, кінематографісты нават знялі дакументальную стужку пра яго...

А пасля зноў былі вершы, інтэрв'ю і каментарыі. Падзея адбылася!

Вельмі доўга мы ішлі да гэтага рубяжа. Калі б не другая сусветная вайна, наш шлях быў бы значна карацейшым. Беларусь стала 6 10-мільённай яшчэ трыццаць пяць гадоў назад. Перад пачаткам фашысцкай агрэсіі нас было 9 мільёнаў 200 тысяч. У 1945-м рэспубліка недалічылася кожнага чацвёртага свайго жыхара. Ён загінуў на фронце ці ў партызанскім атрадзе, абараняючы сваю зямлю ад фашыстаў, быў спалены карнікамі жывым ва ўласнай хаце, закатаваны ў засценках Асвенціма ці Майданка... Гэта было свядомае, загадзя спланаванае забойства. Забойства цэлага народа, 75 працэнтаў якога вырашана было знішчыць, а астатніх ператварыць у рабоў. Той, хто быў у нашай Хатыні, можа ўявіць, як ажыццяўлялася на практыцы гітлераўская палітыка генацыду. Літасці не было ні да старых, ні да малых. Колькі жанок засталася ўдовамі, колькі дзяцей асірацела!

Я раскажу толькі пра адзін лёс, пра трагедыю беларускай жанчыны з невялікай палескай вёскі. Вайна забрала ў яе ўсіх самых блізкіх людзей: бацькоў, мужа, дзяцей. Іхнюю вёску палілі карнікі. Яна была сярод нямогіх, хто ўратаваўся тады. З гадавалым сынам на руках яна выскачыла з палаючага хлява. Як гэта ўдалося — не памятае. Па ёй стралялі з кулямэта. Прыціскаючы дзіця да сябе, уцякала да блізкага лесу. Куля дагнала. Прашыла ёй плячо і... трапіла ў галаву сына.

Кінжальны ўдар вайны прыйшоўся нам каля самага сэрца. Цяжка было падымацца на ногі. Гарады і вёскі, сваю гаспадарку мы аднавілі даволі хутка. Людскія ж страты...

І ўсё ж, як сказаў паэт,

**Жыццё не мяняе законаў:
Якім не палілі агнём —
Зноў сёння нас
10 мільёнаў.**

10 мільёнаў, якія займаюць тэрыторыю 207,6 тысячы квадратных кіламетраў. Калі вызначаць месца нараджэння нашага юбіляра, дык перавагу трэба аддаць гораду, тут жыве большая частка насельніцтва рэспублікі — 62 працэнты. Бацькі юбіляра хутчэй за ўсё людзі маладыя — да 30 гадоў, і ён, відаць, быў першынцам у сям'і. Хаця цалкам магчыма, што і другім дзіцем, бо тыповая беларуская сям'я сёння — «два плюс два».

Дарэчы, хто ён, наш юбіляр: хлопчык ці дзяўчынка? Статыстыка сведчыць тут у карысць «моцнага полу». Хлопчыкаў нараджаецца больш, чым дзяўчынак. Але дыспропорцыя ў структуры насельніцтва пакуль застаецца: на сто мужчын у нас 114 жанчын. І гэтак рэха вайны будзе чутна яшчэ доўга.

Што ж тычыцца імя юбіляра, дык тут нешта пэўнае сказаць таксама цяжка. У Брэсце, напрыклад, статыстыка паспра-

бавала высветліць, якія імёны даюць сёння бацькі сваім дзецям. Атрымалася даволі пярэстая карціна. Тацяны, Юліі, Алёны, Сяргеі, Аляксандры, Андрэі сустракаліся значна часцей, чым Марыі, Галіны, Мікалаі, Васілі. А ў Рэгіны, Ююны, Рамуальда і Іаана сярод трох тысяч іх аднагодкаў цэзкаў не знайшлося. Прозвішча юбіляра? Хутчэй за ўсё Міцкевіч, Клімук, Пашкевіч, Кавалёў — гэтыя прозвішчы, згодна статыстыцы, найбольш распаўсюджаныя на Беларусі.

Зрэшты, не так важна, як назвалі нашага юбіляра, дзе і ў якой сям'і ён нарадзіўся. Галоўнае, што ён сярод нас і вакол яго пануюць мір і спакой, дабро і справядлівасць. Маленькі грамадзянін расце і набіраецца сіл. І ўсе мы клапацімся пра яго: будзем бальніцы і дзіцячыя сады, школы і бібліятэкі, плавальныя басейны і стадыёны, санаторыі, тэатры і кінатэатры... Для нас важна, каб ён вырас здаровым, усебакова і гарманічна развітым чалавекам.

Клопат пра падростаючае пакаленне ўзведзены ў нас у ранг дзяржаўнай палітыкі. У самыя цяжкія для краіны часы мы аддавалі дзецям лепшае, што мелі. «Мы дарослыя, пагаладаем, але... апошні кавалак цукру, апошні кавалак мала мы аддадзім дзецям. Хай лепш гэтыя цяжкія падзеі лягуць на плечы дарослых, але ўсяляк паберажэм дзіцячае насельніцтва...». Так казаў У. І. Ленін аднаму са сваіх папечнікаў зімой 1919 года, калі вакол была разруха і голад, калі грамадзянская вайна і ваенная інтэрвенцыя паставілі маладую Савецкую рэспубліку ў крытычнае становішча. Савецкая ўлада ўратавала тады жыццё цэламу пакаленню, якое пазней перамагло фашызм.

Сёння ў нас, зразумела, іншыя «дзіцячыя праблемы». Але якую б мы ні закруцілі, скажам, ахову здароўя, адукацыю, дашкольнае выхаванне, яны вырашаюцца па меры развіцця эканомікі, на аснове адзінай дзяржаўнай палітыкі, для ўсіх аднолькава. У праекце Асноўных напрамкаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1986—1990 гады і на перыяд да 2000 года ставіцца задача «праводзіць дэмаграфічную палітыку, якая паўней улічвае асаблівасці розных рэгіёнаў краіны. Усямерна садзейнічаць павелічэнню працягласці жыцця і працоўнай актыўнасці насельніцтва, умацаванню сям'і, стварэнню больш спрыяльных умоў для выхавання падростаючага пакалення...».

Наш юбіляр нарадзіўся ў шчаслівы час. 1986 год, першы год яго жыцця, пакладзе пачатак вялікім зменам у нашым грамадстве — у эканамічнай, сацыяльнай, культурнай сферах. За пятнаццаць гадоў мяркуецца зрабіць столькі, колькі было зроблена за ўсе папярэднія пяцігодкі!

1986 год асабліва яшчэ і тым, што Арганізацыя Аб'яднаных Нацый абвясціла яго годам міру. У імя будучыні нашага юбіляра, шчасця ўсіх дзяцей планеты мы павінны, нарэшце, спыніцца. Бо ў цяперашніх умовах, як сказаў савецкі кіраўнік М. С. Гарбачоў у Жэневе, размова ўжо ідзе не толькі аб процістаянні дзвюх грамадскіх сістэм, але і выбары паміж выжываннем і ўзаемным знішчэннем.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

У сучасным свеце жыллё і плата за яго выконваюць дзве ўзаема-выключаючыя адна адну функцыі — камерцыйную ці сацыяльную. Там, дзе прэваліруе камерцыйны падыход, будаўніцтва жылля і здача яго ў арэнду ажыццяўляюцца пастолькі, наколькі гэта прыносіць прыбытак.

Іншая карціна назіраецца ў нашай краіне: за перыяд з 1928 года, калі была ўведзена і да сёння існуючая сістэма кватэрнай платы, яе доля ў расходах насельніцтва зменшылася з 10 працэнтаў да 1,5—2, гэта значыць больш чым у 5 разоў. І гэты працэс працягваецца. Год назад, напрыклад, быў зроблены перагляд кватэрнай платы, у выніку чаго ў большасці гараджан яна зменшылася.

Прычынай да перагляду кватэрнай платы паслужылі новыя, больш высокія нормы забеспячэння насельніцтва жыллем. Так, калі раней у гарадах Расійскай Федэра-

валася жыллё ў бараках, падвальных ці паўпадвальных памяшканнях, зацеменых і паддашковых пакоях.

Варта сказаць, што ў той час такога жылля было нямаля. Большая частка гарадскога жыллага фонду ўсё яшчэ заставалася недобраўпарадкаванай, а новае будаўніцтва жылля не ў стане было забяспечыць усіх маючых патрэбу ў ім.

Апрача якасці жылля, яго добраўпарадкавання стаўні кватэрнай платы, як ужо адзначалася, улічвалі і памер даходаў насельніцтва. Пры заробатнай плаце працэдольных членаў сям'і менш сярэдняга ўзроўню плата за арэнду жылля, як і ў папярэдніх выпадках, таксама вылічвалася па паніжаных стаўках. І наадварот: з заробаткаў вышэй сярэдніх разлік кватэрнай платы рабіўся па павышаных. Іх максімальны памер — 13,2 капейкі за кожны квадратны метр жыллой пло-

ДЗЯРЖАВА І ЧАЛАВЕК

АРЫФМЕТЫКА КВАТЭРНАЙ ПЛАТЫ

цыі нормай засялення лічыліся 9 квадратных метраў жыллой плошчы на чалавека, то цяпер — 12. Такім чынам, у каго былі лішкі жыллой плошчы, што аплачваліся ў павышаным размеры, як бы пазбавіліся ад іх. А ў выніку зменшылася і кватэрная плата.

Прыкладу ўласны прыклад: раней за арэндуемую бестэрмінова ў дзяржаву трохпакаёвую кватэру памерам 46,6 квадратнага метра (без уліку кухні, калідораў, хола, санвузла, плошча якіх не ўлічваліся) мая сям'я з 4 чалавек кожны месяц плаціла 9,7 рубля. Пры гэтым за 36 квадратных метраў плата бралася з разліку 16,5 капейкі за кожны квадратны метр, а астатнія 10,6 квадратных метра аплачваліся амаль у трайным размеры.

Цяпер, калі нормай сталі 12 квадратных метраў на чалавека, уся жыллая плошча аплачваецца па намінальнай стаўцы, гэта значыць па 16,5 капейкі за кожны квадратны метр. У выніку агульная сума квартплаты скарацілася на 2 рублі (с 9,7 да 7,7). Нібыта нямога, але ў долевым вылічэнні — амаль на 20 працэнтаў.

Дадам: у сувязі з падключэннем сістэмы ацяплення і гарачага вода-забеспячэння нашага дома да цэпаэлектрацэнтралі, дзе выпрацоўка цэплавой энергіі на адзінку расходаемага паліва значна таннейшая ў параўнанні са звычайнымі цэплавымі станцыямі, адначасова была пералічана і плата за абараванне кватэры і гарачую воду. Так, калі раней гэтыя паслугі каштавалі 7,6 рубля, то цяпер мы плацім за іх 5. З'эканомлены 2,5 рубля — гэта амаль 35 працэнтаў ранейшай сумы. У цэлым жа пасля пераліку кватэрнай платы і платы за памянёныя вышэй паслугі мая сям'я выйграла 4,6 рубля, за год — 54,2, што раўназначна кошту 27 кілаграмаў першасортнай ялавічыны.

Увогуле, калі гаварыць аб існуючай сістэме кватэрнай платы ў СССР і тарыфах на камунальныя паслугі, то перш за ўсё варта адзначыць іх стабільнасць. Стаўкі арэнднай платы, напрыклад, не мяняліся з 1928 года, тарыфы на камунальныя паслугі — у большасці сваёй з 1946.

Устанаўліваючы ў 1928 годзе плату за арэнду жылля, дзяржава імкнулася зрабіць яе дыферэнцыраванай, якая б улічвала і якасць жылля, і яго добраўпарадкаванне, і ўзровень даходаў насельніцтва. Так, пры сярэдняй у той час заробатнай плаце ў народнай гаспадарцы краіны, роўнай 20 рублям у месяц, плата бралася ў размеры 6,2 капейкі за кожны квадратны метр жыллой плошчы. Пры адсутнасці ў доме водаправода і каналізацыі яна змяншалася на 10 працэнтаў, электрычнасці — яшчэ на 5. Таксама на 10 працэнтаў меншай была плата ў дамах, размешчаных за межамі цэнтральнага раёна горада. Па паніжаных стаўках аплач-

шчы і 16,5 капейкі. Апошняя стаўка да сярэдзіны 60-х гадоў практычна не прымянялася. Прызначаная для атрымання платы з асоб, што пражывалі ў дамах павышанай камфортнасці і паверхавасці, яна мела абмежаванае распаўсюджанне, таму што жылля такога тыпу было нямога. І толькі з сярэдзіны 60-х гадоў, калі ў краіне пачалося масавае будаўніцтва добраўпарадкаваных дамоў і кватэр, стаўка 16,5 капейкі за квадратны метр жыллой плошчы была прынята як асноўная ў разліках па кватэрнай плаце. У той жа час усім, хто жыў і жыве сёння ў абноўленых дамах старой пабудовы, а таксама новых, але не вышэй 5 паверхаў плата за арэнду засталася ранейшай.

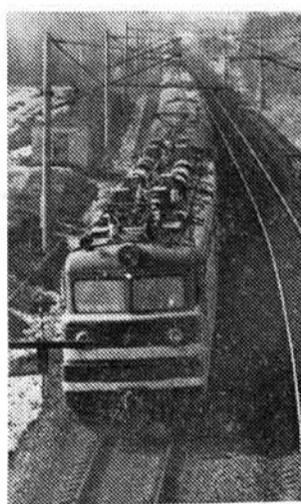
Зазіраючы ў будучыню, спецыялісты прагназуюць: калі стаўкі кватэрнай платы і далей будуць заставацца на такім жа нізкім і нязменным узроўні, то пры сённяшнім дынамічным росце даходаў насельніцтва к 2000 году доля расходаў насельніцтва за арэнду жылля ператворыцца ў чыста сімвалічную. У гэтай сувязі прапаноўваецца вярнуцца да дыферэнцыраванай аплаты, якая ў сілу шматразовага росту даходаў насельніцтва і якасці жылля практычна самаліквідавалася. Цяпер усе плаціць за кожны квадратны метр па максімуму.

Рэкамендуючы такі падыход, спецыялісты раіць памянёныя вышэй стаўкі прыняць за мінімальныя і ўвесці даплату за камфорт, які ўключае ў сябе апрача ўсяго іншага і эстэтычны бок жылля, і фактар добрага навакольнага асяроддзя, і зручнасць размяшчэння дома.

Але наколькі падобныя прапановы — пакуль не больш, чым пажаданы, дзяржава працягвае несці вялікія расходы, штогод даплачваючы толькі на ўтрыманне і рамонт жыллага фонду звыш 8 мільярдаў рублёў. За кошт гэтых сродкаў пакрываецца больш за 2/3 эксплуатацыйных выдаткаў. І толькі трэцюю частку кампенсуюць паступленні ад кватэрнай платы.

І ўжо зусім беззваротныя капіталаўкладанні ў будаўніцтва новага жылля. Сума гадавых затрат дзяржавы ў гэтую справу ўжо перавысла 26 мільярдаў рублёў і працягвае расці. На гэтыя грошы штогод узводзіцца амаль 1,8 мільёна кватэр і аднасямейных дамоў, ці 75 працэнтаў агульнага аб'ёму жыллёвага будаўніцтва ў краіне. Не менш значны ўклад дзяржавы і ў будаўніцтва кааператываў і індыўідуальнага жылля. Апрача клопатаў, звязаных з узвядзеннем шматпавярховых і аднасямейных дамоў, якія яна бярэ большасцю на сябе, дзяржава аказвае кааператыву і індыўідуальным забудовшчыкам вялікую фінансавую дапамогу.

Аляксандр ДЗЕДУЛ.
(АДН).

Больш за сто гадоў назад была закладзена станцыя Мінск-Таварны. Зараз тут фарміруюцца грузавыя саставы, якія бяруць потым кірунак на Маскву, Гомель, Маладзечна, Брэст. Праца транспартнікаў характарызуецца высокай ступенню механізацыі і аўтаматызацыі. Станцыя з'яўляецца базай на Беларускай чыгунцы па выкарыстанню інфармацыйнай і вылічальнай тэхнікі.

НА ЗДЫМКАХ: галоўны дыспетчар змены Уладзімір ЗАПОЛЬСКИ і аператар Зінаіда ШАРСНЁВА; ідзе цяжкавагава састаў.

Фота Г. СЯМЁНАВА.

ВІНШУЮЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Віншваем усіх супрацоўнікаў Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» з Новым, 1986 годам. Жадаем вам моцнага здароўя, многа радасці і поспехаў ва ўсіх справах.

Муж і жонка МЕЛЬНІКІ.
Англія.

Прэзідыуму Беларускага таварыства «Радзіма».

Ад усёй душы віншваем вас, увесь беларускі народ з Новым годам. Жадаем вам добрага здароўя, а галоўнае, міру і шчасця на ўсёй планеце.

Мы пішам вам з сірыйскага горада Алепа, дзе суайчынніцы арганізавалі клуб савецкіх жанчын. Будзем рады і ў далейшым развіваць нашы добрыя адносіны.

Старшыня Галіна БУШ.
Намеснік старшыні
Мельсіда МАРАНЯН.
Сірыя

Дарагія сябры з рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Ад усяго сэрца віншваем вас с навагоднім святам! Жадаем вам моцнага здароўя, шчасця і радасці. Мы, суайчыннікі за мяжой, у навагоднюю ноч паднімем бакалы за ваша здароўе, за нашу любімую Радзіму, за мір на планеце.

Надзея
ОСТЭРБАН-ГАЛІЁНКА.
Галандыя.

Праўленне і члены культурна-спартыўнага таварыства імя А. С. Пушкіна сардэчна віншуюць вас, дарагія сябры, з Новым годам! Жадаем вам моцнага здароўя, шчасця, поспехаў у вашай рабоце на карысць міру, на карысць усіх людзей добрае волі.

Па даручэнню Праўлення старшыня
Павел БАРВІНСКІ,
сакратар Яўген БАЙКО.
Аргенціна.

Галоўнае праўленне Федэрацыі рускіх канадцаў сардэчна віншовае Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з Новым годам! Жадаем вам і ўсім саўскаму народу шчасця, дабрабыту і мірнай стваральнай працы на карысць міру і дружбы паміж усімі народамі на нашай планеце.

Сакратар
Аляксандра ЮРОУСКАЯ.
Канада.

Паважаныя таварышы ў Беларускае таварыстве «Радзіма»!

Дазвольце ў вашай асобе павіншаваць увесь беларускі народ з Новым, 1986 годам! Жадаем вам добрага здароўя, шчасця і міру. І яшчэ жадаем, каб чарговы XXVII з'езд КПСС прыняў праграму далейшага развіцця нашай любімай Радзімы і каб хмары вайны не перашкодзілі яе выкананню.

Сакратар
Руска-славянскага культурнага таварыства
Аляксей АЖЫГАНУ.
Аўстралія.

Дарагія сябры!

Вельмі рада, што яшчэ раз магу павіншаваць вас з надыходзячым Новым годам. Жадаю вам шчасця, радасці, выдатнага здароўя і добрага настрою.

Вельмі радуся, што палепшыліся адносіны паміж нашымі дзяржавамі. Людзі абедзюх нашых краін будучы мець магчымасць лепш пазнаць і ацаніць адзін аднаго. Гэта будзе вялікі крок да міру і дружбы.

Вера КЛЯЦКО.
ЗША.

БЕЛАРУСКІ ГОРАД У ЗАХОДНЯЙ СІБРЫ

ЗА ПЯЦЬ ТЫСЯЧ КІЛАМЕТРАЎ НА ЎСХОД

Перавезці цэлы горад за пяць тысяч кіламетраў на ўсход аказалася па сіле будаўнікам Беларусі. У Цюменскай вобласці, якая ўваходзіць у састаў Расійскай Федэрацыі і знаходзіцца ў Заходняй Сібіры, выраслі тры мікрараёны — шматпавярховыя жылыя будынкi, школы, дзіцячыя сады, магазіны, установы бытавога абслугоўвання. Былы пасёлак цюменскіх нафтавікоў Лангепас, які пачаў па-новаму будавацца ў адзінаццатай пяцігодцы, нядаўна атрымаў статус горада. І хаця назва яго сібірская, вуліцы і плошчы Лангепаса носяць беларускія імёны.

Цюменскую вобласць не выпадкова сёння называюць нафтавай кладоўкай краіны. Але адкрыць радовішчы «чорнага золата» мала — неабходна пабудаваць прадпрыемствы па яго здабычы, стварыць умовы для жыцця нафтавікоў, іх сем'яў. А зямля тут, уласна кажучы, і не

зямля, а сучальныя балоты...

На дапамогу цюменцам прыйшла ўся краіна. Накіравала сваіх пасланцоў і Беларусь. У яе на карце Цюменскай вобласці з'явіўся свой пункт — Лангепас. Месца для будучага горада выбрана ўдала: ён як бы знаходзіцца ў цэнтры некалькіх радовішчаў нафты і працы нафтавікам тут хопіць на многа год.

З першага калка асноўныя будаўнічыя работы ў Лангепасе вядуць спецыялісты створанага для гэтай мэты трэста Міністэрства прамысловыя будаўніцтва Беларускай ССР. Прычым з самага пачатку было вырашана ўзводзіць не асобныя будынкi, а цэлыя масівы з поўным комплексам неабходных для жыцця і адпачынку збудаванняў. Толькі ў 1984 годзе ў горадзе ўведзена звыш 40 тысяч квадратных метраў жылля.

— Зараз у Лангепасе пражывае некалькі тысяч чалавек, — расказвае начальнік аддзела арганізацыі бу-

даўніцтва Заходняй Сібіры Мінпрамбуда БССР А. Сучкоў. — У большасці сваёй гэта будаўнікі з Беларусі і нафтавікі, што працуюць на бліжэйшых радовішчах. Тут ды нашымі калегамі — беларускімі дарожнікамі — пракладзены асфальтаваныя магiстралі. Абслугоўваюць і нафтавікоў, і нас, будаўнікоў, аўтамабілісты, якія таксама прыехалі на працу з нашай рэспублікі. Наперадзе ў нас вельмі шмат значных і адказных спраў. Намячаецца ўзвесці ў хуткім часе дзевяць новых мікрараёнаў, стварыць для жыхароў умовы не горшыя, чым у любым горадзе Беларусі.

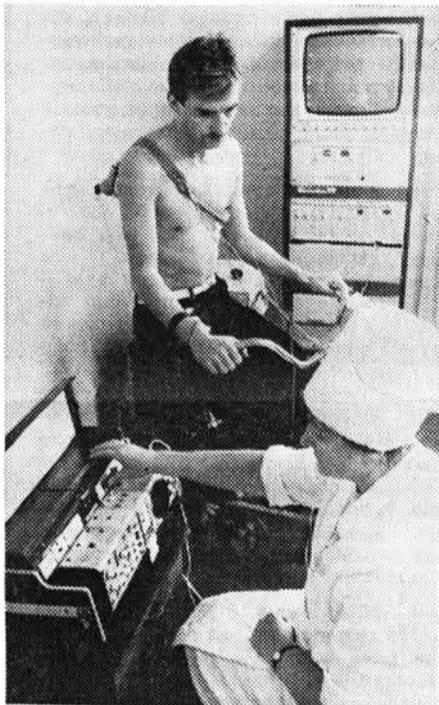
Такая ўсебаковая арганізацыя дапамогі ў фарміраванні Заходнесібірскага нафтагазавага комплексу дазволіла ў кароткі тэрмін абжыць глухі бязлюдны раён, дабіцца таго, што сюды з ахвотаю едуць людзі з розных куткоў рэспублікі. Яны робяць тут вельмі неабходную справу, бо нафта і газ, здабываемыя

ў Сібіры, ідуць на патрэбы ўсёй краіны, а гэта значыць і эканомікі Беларускай ССР.

Але будаўніцтва ў Сібіры трэба весці зусім інакш, чым, скажам, у Пінску або Полацку: зімою тут маразы ніжэй сарака градусаў — звычайная з'ява. Вось чаму спецыялісты Гомельскага домабудаўнічага камбіната, якія вырабляюць і пастаўляюць канструкцыі для ўзвядзення будынкаў у Лангепасе, спецыяльна для сібірскага горада распрацавалі панелі з ўзмоцненай цеплаізаляцыяй, уцеленыя аконныя рамы і дзверы.

У дванаццатай пяцігодцы аб'ём будаўніча-мантажных работ на Заходнесібірскае нафтагазавым комплексе значна ўзрасце. Павялічаць свой уклад і будаўнікі Беларусі. У Лангепасе намячаецца больш чым у паўтара раза парасціць аб'ём жыллёвага і культурна-бытавога будаўніцтва. Вывучаюцца магчымасці стварэння прамысловай базы з тым, каб камплектуючыя вырабы для будынкаў не везці з рэспублікі па чыгуніцы, а выпускаць на месцы, з сібірскіх матэрыялаў.

Н. САНЕНКА.

У новым трохпавярховым прасторным будынку размясціўся нядаўна віцебскі ўрачэбна-фізкультурны дыспансер. Пад кантролем вопытных медыцынскіх работнікаў тут штодзённа праходзяць абследаванне і атрымліваюць лячэнне больш за 400 чалавек. Дыспансер мае дзве залы лячэбнай фізкультуры і аддзяленні аднаўленчага лячэння, спартыўнай медыцыны для дарослых і дзяцей, а

таксама кабінеты функцыянальнай дыягностыкі, ігларафлексі-фізіятэрапіі, вадальчэбніцы.
НА ЗДЫМКАХ: урач па спартыўнай медыцыне Міхаіл БУЛАУСКИ; у кабінце функцыянальнай дыягностыкі; заняткі ў зале лячэбнай фізкультуры.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

НАШЫ СЛАВУТЫЯ ЗЕМЛЯКІ

ВІТАМІНЫ САБАЛЕЎСКАГА

Гэта былі гады гераізму і адкрыццяў. Ішло асваенне Арктыкі. Ужо ведалі пра чэлюскінскую эпапею. З вялікім хваляваннем краіна сачыла за работай папанінаў на дрэйфуючых станцыі «Паўночны полюс». А хутка адкрылася новая старонка ў гісторыі палярных даследаванняў.

Летам 1937 года ледакольніны параход «Георгій Сядоў» адправіўся з гідраграфічнай экспедыцыяй па паўночных морах. У той год, насуперак усім прагнозам, зіма наступіла рана. Ужо ў кастрычніку «Георгій Сядоў» разам з ледакольніннымі параходамі «Садко» і «Мальгіна» быў заціснуты льдамі.

Сядоўцы нават не ўяўлялі, што больш двух гадоў прывядуць у найцяжэйшых умовах Поўначы, дзе суровая стыхія штохвіліны пагражае небяспекай для жыцця людзей.

Вясной 1938 года самалёты вывезлі большасць зімоўшчыкаў на Вялікую зямлю. А ў жніўні ледакол «Ярмак»

вывеў з льдовага палону «Садко» і «Мальгіна». «Георгій Сядова» ж з пашкоджаным рулявым кіраваннем вывесці не ўдалося.

На борце карабля засталася 15 адважных маракоў, якія цвёрда рашылі давесці дрэйф да канца, прадоўжыць пры гэтым шырокія навуковыя даследаванні ў тых шыротах, дзе не бываў яшчэ ні адзін карабель.

У студзені 1940 года гераічны 812-дзённы дрэйф быў завершаны. Мужныя экіпаж не толькі выжыў ва ўмовах працяглага палярнага дрэйфу, захаваў і адрамантаваў карабель, але і сабраў багаты навуковы матэрыял. Было праведзена каля 400 астранамічных назіранняў, зроблена 78 магнітных пунктаў і 43 глыбакаводныя гідралагічныя станцыі, вымера на 38 акіянічных глыбін і ўзятая пробы глебу. Сістэматычна праводзіліся назіранні за надвор'ем, акіянічнымі цячэннямі, рухам льдоў і многае іншае.

Высока ацанілі подзвіг сядоўцаў, іх уклад у навуку аб Поўначы і вучоныя іншых краін. Адзін з заходніх палярных даследчыкаў В. Стэфансан пісаў: «Нават калі савецкія людзі трапляюць нечакана ў працяглы дрэйф, яны ўмеюць выкарыстоўваць свой энтузіязм, сваю адданасць навуцы ў інтарэсах чалавечага прагрэсу».

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 3 лютага 1940 года ўсім удзельнікам дрэйфу было прысвоена высокае званне Героя Саўецкага Саюза.

Сярод герояў-сядоўцаў быў і наш зямляк, ураджэнец Віцебскай вобласці Аляксандр Сабалеўскі, суднавы ўрач. У Арктыку трапіў ўпершыню. Галоўнай яго задачай было захаваць здароўе людзей, не дапусціць захворвання цынгой — вечнай спадарожніцай арктычных экспедыцый.

У першыя ж дні зімоўкі Аляксандр Пятровіч запісаў у дзёніку: «... Калі хто-небудзь з сядоўцаў захварэе цынгой, гэта льяка плямай на маё сумленне, хоць я і не вінаваты ў вымушанай зімоўцы. Не, не будзе гэтага!» І з уласцівай яму энергіяй суднавы ўрач пачаў барацьбу за

здароўе людзей. Праводзіў медыцынскія агляды, увёў рэгулярную фізарядку, арганізаваў прафілактычныя меры супраць цынгі. Вялікім поспехам карысталася «арктычная салата», або «вітаміны Сабалеўскага». «Я амаль аграпом», — запісаў доктар у сваім дзёніку, калі рашыў прарошчаць гарох, зялёны ўсходы якога ўтрымліваюць вітамін С — эфектыўны сродак барацьбы з цынгой. З гэтага часу прарослы гарох увайшоў у абавязковае меню зімоўшчыкаў.

Чулы, клапатлівы, мяккі, Аляксандр Сабалеўскі быў строга і прыдзірлівы, калі справа датычылася здароўя людзей. Ён не дараваў таварышам нават найменшага парушэння правілаў санітарыі. «На борце «Сядова» не павінна быць хворых!» — такі быў лозунг суднавога ўрача, і ён няўхільна ажыццяўляў яго.

Аднак Аляксандр Пятровіч выконваў не толькі свае непасрэдныя абавязкі ўрача. Ён быў актыўным удзельнікам усіх мерапрыемстваў і даследаванняў. Вось што пісаў пра доктара капітан карабля К. Вадзігін: «Мы пазнаёмліліся з Сабалеўскім на будаўніцтве (Заканчэнне на 7-й стар.).»

СЕЛЕТА ў красавіку спаўняецца 60 год арганізаваў дзейнасці грамадскасці Беларусі па ўмацаванню дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі розных краін. Для вытокаў Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі стаялі выдатныя пісьменнікі Янка Купала і Якуб Колас, Цішка Гартны і Міхась Чарот, іншыя вядомыя прадстаўнікі нашага народа. Сёння іх выкарадка дзейнасць на ніве дружбы працягвае цэлая плеяда дзеячаў культуры і навукі рэспублікі. Сярод іх народныя пісьменнікі Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы М. Танк, І. Шамякін, В. Быкаў, акадэмікі Л. Хатылёва, А. Махнач, В. Белы, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, Герой Савецкага Саюза В. Лівенцаў, М. Осіпава. Беларускае таварыства дружбы падтрымлівае кантакты з 352 арганізацыямі 75 краін свету. У 1985 годзе яго гасцямі былі каля чатырох тысяч замежных грамадзян.

Умацаванне ўзаемаразумення і даверу, распаўсюджанне праўдзівай інфармацыі аб нашай краіне і рэспубліцы, знаёмства з жыццём і культурай іншых народаў былі і застаюцца асноўнымі прынцыпамі дзейнасці Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Да-

салдаты лічылі сваім абавязкам выказаць глыбокую павагу да савецкіх людзей, да нашай краіны.

«Усе мы ведаем, які вялікі ўклад унёс Савецкі Саюз у разгром фашызму, — сказаў канадзец Харальд Кінгслі. — Мы высока цнім мужнасць і гераізм савецкіх салдат, усяго савецкага народа, праўленія ў цяжкія гады барацьбы з фашызмам. Упэўнены, што СССР шчыра імкнецца да захавання міру на планеце. Для гэтага дастаткова пабываць у вашай гас-

рал Роуд. Вялікабрытанія». Не менш прыемна было ў час знаходжання ў КНР атрымаць новыя выданні на кітайскай мове — кнігі народных пісьменнікаў Беларусі Івана Шамякіна «Вазьму твой боль», Васіля Быкава «Жураўліны крык», «Сотнікаў» з рук студэнтаў Хейлундзянскага ўніверсітэта, слухача паэзію Я. Коласа на Мадагаскары.

Мексіканскі паэт Актавіо Навара прыслаў нам паэму «Песня міру» аб Хатыні, якая заняла цэнтральнае мес-

шак» пісалі: «Ансамбль дэманструе арыгінальныя танцы ў сучасных рытмах, прасякнутыя нацыянальнай самабытнасцю... Гледачы шчыра апладзіравалі, любуючыся яркім нацыянальным адзеннем, сатканым з ільну». 13 лістапада маўрыкійская газета «Экспрэс» змясціла свае каментары: «Беларуская культура багатая музычнымі традыцыямі, фальклорнымі танцамі і песнямі. На працягу гады мы мелі магчымасць любвацца разнастайным і насычаным рэпертуа-

ца мэтай развіццё прафесійнальных кантактаў. Дзякуючы такой форме супрацоўніцтва ў Мінску быў арганізаваны семінар будаўнікоў з ПНР, сустрэчы савецкіх ветэранаў Вялікай Айчыннай з удзельнікамі антыфашысцкай барацьбы з Вялікабрытаніі, ЗША, Канады, Францыі, семінары і дыскусіі з актывістамі заходнеберлінскіх арганізацый «Акцыя збаўлення» і «Мірная ініцыятыва» па актуальных пытаннях знешняй і ўнутранай палітыкі СССР, сустрэчы па прафесійных педагогаў, юрыстаў, псіхолагаў, архітэктараў, студэнтаў, спецыяльных трэнероўкі членаў гімнастычнага клуба з горада Ліёна, семінар для тренераў, спартыўнага саборніцтва.

Ветлівая і шчодрая Беларусь да людзей, якія едуць да нас з добрымі намерамі, з жаданнем лепш зразумець савецкі народ. Пераканаўчым прыкладам таго сталі Дні сірыйска-савецкай дружбы, што адбыліся ў канцы мінулага года ў рэспубліцы. У Дзяржаўнай бібліятэцы імя Леніна была наладжана выстаўка кніг сірыйскіх і беларускіх пісьменнікаў, у кінаатэатры «Мір» дэманстраваліся сірыйскія фільмы, а потым гасцей прымалі ў сябе жыхары калгаса імя Варанецкага Бераставіцкага раёна.

Амаль ва ўсіх мерапрыемствах Дзён актыўны ўдзел прымалі сірыйскія студэнты і аспіранты, якія вучацца ў вышэйшых навучальных установах Беларусі.

З кожным годам пашыраюцца сяброўскія сувязі нашай рэспублікі з замежнымі краінамі. Прадстаўнікі жанчын Кіпра, рэвалюцыйных сіл Мазамбіка, моладзь Буркіна Фасо, вучоныя Аргенціны, Кубы, журналісты Чэхаславакіі, амерыканскія прыхільнікі міру — гэта далёка не поўны пералік сяброў Савецкага Саюза, якія наведвалі Беларусь у канцы 1985 года. Яны павезлі з сабой цеплыню і шчодрасць нашага народа, яго добразычлівасць.

Пра гэта, бадай, лепш за ўсё сказаў на старонках газеты «Эль Дзія» вядомы мексіканскі журналіст Рыкарда Картэс Тамайо: «Хлеба ў савецкіх людзей дастаткова. Калі б нават яго ў іх не хапала, то яны ад сябе б адарвалі і падзялілі б з намі. У іх гэта ідзе ад сэрца: сапраўднае сардэчнасць, без утайкі, без ценю недаверу».

Арсен ВАНІЦКІ,
старшыня Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

НА ЗДЫМКАХ: так сустракалі дэлегацыю з Беларусі ў аэрапорце сталіцы Мадагаскара; сірыйскія госці наведвалі калгас імя Варанецкага Бераставіцкага раёна.

ПАШЫРАЮЦА МІЖНАРОДНЫЯ КАНТАКТЫ

ГЭТА ІДЗЕ АД СЭРЦА

цінай краіне, сустрэцца з савецкімі людзьмі».

Плённыя сувязі Беларусі з грамадскасцю сацыялістычных краін. Гэта таксама асабліва ярка праявілася ў дні святкавання 40-годдзя Вялікай Перамогі над фашысцкімі захопнікамі. Савецкія ветэраны вайны былі жаданымі гасцямі ў ПНР,

ца ў кнізе «Подзвіг у імя якоў», выдадзенай у Мексіцы да 40-годдзя Перамогі.

Важнейшымі падзеямі, якія вызначылі ўзровень кантактаў беларускай грамадскасці з іншымі краінамі ў мінулым годзе, сталі Дні Савецкага Саюза, праведзеныя на прыкладзе Беларусі ў Японіі, Нідэрландах, на Мадагаскары і Маўрыкіі. Нашы дэлегацыі ў час паездак узначалвалі намеснік старшыні Савета Міністраў БССР К. Церах, міністры Г. Кобылін, М. Саўчанка. Культура Беларусі была прадстаўлена фальклорна-харэаграфічным ансамблем «Харошкі», вакальным квартэтам «Купалінка», камерна-інструментальным аркестрам Беларускага тэлебачання і радыё, народным ансамблем танца «Раніца» з Гродна. На Мадагаскары і на Маўрыкіі выступалі заслужаныя артысты рэспублікі Валянціна Пархоменка і Валерый Кучынскі. Там арганізаваліся выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, графікі, дзіцячага малюнка, літаратуры, якая выдаецца ў рэспубліцы.

Выступленні нашых прадстаўнікоў перад замежнай грамадскасцю, прэс-канферэнцыі, сустрэчы, гутаркі, дзесяткі артыкулаў на розныя тэмы, апублікаваныя ў замежных выданнях, садзейнічалі росту міжнароднага аўтарытэту БССР, давер'я паміж народамі. Усё гэта спрыяла распаўсюджанню аб'ектыўнага пункту гледжання на дасягненні Савецкай краіны.

Як правіла, замежная прэса актыўна адгукалася на выступленні нашых артыстаў, творчых калектываў. Японскія карэспандэнты з горадоў Мацумота і Нагана пасля выступлення «Харо-

рам беларускіх артыстаў. Што найбольш уражвае, дык гэта аркестр, які ўмеє спалучаць лепшыя музычныя традыцыі сваёй краіны з замежнымі. На працягу ўсяго канцэрта аркестр дарыў нам мелодычную, мяккую і кранаючую музыку».

Геаграфія выездаў калектываў прафесійнага і самадзейнага мастацтва летась, як заўсёды, была шырокай. Дзяржаўны акадэмічны тэатр оперы і балета БССР меў працяглыя гастролі ў Іспаніі і Партугаліі, Дзяржаўны ансамбль танца БССР удзельнічаў у Міжнародным фестывалі фальклорнага мастацтва ў Егіпце. Вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры» і «Сябры» запрашаліся ў Бірму і Афганістан, Дзяржаўны народны хор БССР — у Кітайскую Народную Рэспубліку, з народным ансамблем танца «Нёман» з Гродна пазнаёмліліся жыхары Грэцыі, з баранавіцкімі «Лялькамі» — Балгарыі, «Радасць» з Брэста выступіла ў трох краінах — ПНР, ГДР, ЧССР.

Для ўмацавання сяброўскіх сувязей усё шырэй выкарыстоўваецца міжнародны турызм. Пры ўсіх сваіх вартасцях турызм можа быць і фармальным, толькі ілюстратыўным фактам. Іншая справа — накіраваны, калі ўжо з моманту камплектавання груп да ажыццяўлення замежнай праграмы ставіць-

НРБ, ГДР, ЧССР. У ПНР з поспехам прайшлі канцэрты народнага ансамбля «Плісянка» Смалявіцкай бройлернай фабрыкі, у СФРЮ — ансамбля «Ніва» калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна, у НРБ — дэманстравалася выстаўка жывапісных работ беларускіх мастакоў. Сапраўдным святкам братніх народаў сталі ў Беларусі нядаўна прайшоўшыя Дні культуры Славакіі. Сталі ўжо традыцыйнымі непасрэднымі кантактамі абласцей і раёнаў Беларусі, паасобных прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў, вышэйшых навучальных устаноў з параднёнымі вытворчымі калектывамі і навучальнымі ўстановамі ў краінах сацыялістычнай садружнасці.

Актыўны быў працэс узаемаўзабагачэння народаў на літаратурнай ніве. Летась мы атрымалі новыя выданні кніг аб Беларусі. Канадскі пісьменнік Айвар Мілз напісаў кнігу «40 год не сціхае боль страты». Галандскі пісьменнік Дзік Валда і бельгійскі пісьменнік Людо ван Эк выдалі кнігу «Дзеці тых часоў». У яе ўключаны біяграфічныя аповесці васьмі беларусаў, чыё юнацтва было апалена вайной. Кніга «Шляхамі дружбы» — аб сувязях Беларусі з народамі Індыі — напісана індыйскім пісьменнікам Г. Рамакрышнана.

Нам прыемна атрымліваць пісьмы і такога зместу: «У мяне святы: я прачытаў літаратуру, прысланую вамі. Вашы кнігі як ежа для галодных, хутка такіх кніг запатрабуюць усе мае сябры. Уо-

казана жыццём, што добрыя пачуцці даверу, павагі, дружбы паміж народамі садзейнічаюць захаванню і ўмацаванню міру. А добразычлівасць ва ўзаемаадносінах у большасці выпадкаў дае станоўчыя вынікі.

Чым жа для нас характэрны мінулы 1985 год? У чым яго асаблівасці?

Вялікае значэнне ва ўмацаванні дружбы, кансалідацыі сіл міру мела падрыхтоўка і святкаванне 40-годдзя Перамогі над фашысцкай Германіяй. Урачыста былі адзначаны юбілейныя даты сацыялістычных краін, звязаныя з вызваленнем іх народаў ад гітлераўскіх захопнікаў. Сотні ўдзельнікаў барацьбы з фашызмам з Францыі, Італіі, Вялікабрытаніі, Канады, ЗША прыязджалі ў Беларусь, калі адначалася 40-годдзе з дня яе вызвалення. З горадасцю гаварылі яны аб сваім укладзе ў Вялікую Перамогу, выкрывалі фальсіфікатараў гісторыі, падтрымлівалі мірныя ініцыятывы СССР, накіраваныя на спыненне гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны. Сярод гасцей рэспублікі былі старшыня Славацкага нацыянальнага савета Вільям Шалгавіч, прэзідэнт асацыяцыі «Канада — СССР» Майкл Лукач, члены асацыяцыі былых італьянскіх партызан Камунарда Тобла і Феручыю Маурры, удзельнікі паяздоў дружбы з ПНР, ГДР, члены арганізацыі «Акцыя збаўлення» з Заходняга Берліна. Убеленыя сівізнай былыя

ЗНАЁМІМ З ТВОРЧАСЦЮ

МАЛАДЫХ

СВЕТ
ПАД
ПАЛЕСКІМ
НЕБАМ

«Год нараджэння — высакосны...» Так пачынаецца адзін з вершаў маладой паэтэсы Алы Канапелькі. Мы нарадзіліся ў адным высакосным годзе. Мы сяброўкі, і на маёй паліцы стаіць яе кніга «Цвет алешыны», якая ў канцы мінулага года выйшла ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» ў серыі «Першая кніга паэта». На форзацы — пажаданне: «Няхай ніколі не будзе для цябе горкім гэты цвет...».

Я не бачыла пакуль, як цвіце алешына на Палессі, але мне здаецца, што менавіта там яна цвіце неяк асабліва, не так, як у іншых мясцінах, таму што расце яна «карэннямі адчуўшы боль зямлі», «у «безжаўруковай цішыні» пад жураўліным паўночным небам, якое тут, на Палессі, часта бывае «смутным і навальнічным», «крыж-накрыж рассечаным» маланкай.

Мы ідзем з Алай па прысадах старога парку, і мінскае неба здаецца такім спакойным і нерухомым у гарадской мітусні.

Ала чытае новыя вершы пра дождж, пра музыку ветру, пра долю жанчыны, якая ідзе праз стагоддзі, і я радуся, што сяброўка не адыходзіць ад сваёй так шчасліва знойдзенай у першай кнізе лірычнай тэмы — тэмы Радзімы, чалавечнасці, дабрый, кахання...

Вершы Алы Канапелькі пра каханне — гэта высокая жаночая паэзія, у іх мяккі лірызм, чысціня, магічная, гаючая вобразнасць:

Любові зерні сонечныя
кіну,
Хаця збрэ мо вецер
ураджай.
Сыходзяцца пад небам
жураўліным
Над горкаю палаючай
калінай
Крылом — надзея і
стралой — адчай.
Ці вось так проста і празрыста:
Белы вецер прылёт на
парог.
Зайнелых акон пералівы,
Каб на свеце не столькі
дарог,
Мо была б па-жаночы
шчаслівай.

Можна шмат цытаваць. Але больш за ўсё асабіста мяне «Цвет алешыны» здзіўляе глыбокай змястоўнай пэўнасцю. Здаецца, асабісты свет паэтэсы, як маналітыны крыштал, паварочваецца перад намі рознымі грамямі, пераламляе адзіны прамень на безліч адбткаў і адценняў. І хоць у многіх вершах можна сустрэць словы «рабіна, снег, неба, жураўлі, вецер», на маю думку, паэтэсу ні ў якім разе нельга папракнуць вобразнай абмежаванасцю, бо ўсе вобразы розныя, непаўторныя, і кожны на сваім месцы нясе ўласную тэматычную нагрузку.

Чытаем: «Вёска. Рабіна над помнікам — ранака гарыць ад яе», а вось зусім іншая грань: «Зямля мая! Рабінавы адчай — віной людской твой лёс адвечна повен». Радкі з верша пра каханне: «Гарача гронкай рабіны завею, зіму апалю», і аптымістычна пра сябе: «Пад рабінавай зоркай, і гарачай,

і зоркай, я прызналася свету ў любові».

Шмат у кнізе «астранамічных» вобразаў. Яшчэ зямных: «Мая Зямля пазначана ў Сузвеце світальнаю усмешкай белых дрэў». І недасяжна вечных, што нібы спускаюцца ў нашу будзённасць: «Млечны Шлях — дугой над чорным полем», «Глядзіць мірыядамі воч неба ў душу...», «Ззяе снег на сонцы, быццам зоры на белы дол спускаліся ўначы». І зноў зусім зямных: «Васільковая зорачка... Спелае жыта...».

Сапраўднай філасофіі поўняцца радкі:

Іуда ў зорах медную
манету
Угледзеў...
Над збалеваю планетай
Любові й здрады вечны
зарапад.

Свет паэтэсы — адлюстраванне яе «малой» вялікай Радзімы, той самай, дзе «Убород пераходзяць каліны палескае рэчкі разліў», «— Ганчо! — Палескае коціцца рэха» і дзе «восень едзе на рабым кані». Гэты вобраз — з палескіх моўных скарбаў. Яго А. Канапелька пачула ўпершыню ад сваёй бабулі, калі яны капалі бульбу ў адзін з дзён «рабага» верасня.

Водгуллем успамінаў старэйшых гучыць і верш «Сорак сёмы» — пра галодны пасляваенны год, калі печам так не хачелася «хлеб-лісцінік пакутліва пекчы».

Як і вобразы блізкіх сэрцу краявідаў, вельмі арганічнымі і жывымі выглядаюць вобразы родных людзей: маці («У ранній восені глыбокія нябёсы. Як вочы мамы...»), бацькі («Бацька спешна ў двары ладзіць вілы і граблі»), брата.

Філолаг па адукацыі, Ала Канапелька добра ведае гісторыю сусветнай літаратуры, але асабліва па душы ёй руская паэзія XIX стагоддзя, і думаецца, што менавіта ад рускай класічнай паэзіі з'явілася ў паэтэсы гэта тонкая лірычная тэхніка, гэты бездакорны моўны слых. Паэтэса стварае свой свет і хоча, каб у ім усё было «прыгожа і добра», а значыць — гарманічна, як у вершы, дзе існуе пераканаўчая гармонія формы, зместу і пачуцця.

З Палесся, ад высокага палескага неба, ад паўднёва-беларускай галаснай гутаркі прыйшла паэтэса. Ужо першая кніга А. Канапелькі, прыхільна прынятая чытачамі і крытыкай, сцвярджае, што ў яе аўтара вельмі высокі патэнцыяльны магчымасці. Хай мацнее і расцівае яе паэзія, як алешына, што карэннямі адчула боль зямлі. Хай здзейсніцца мара Алы Канапелькі:

Пад жаўруковым,
Пад перуновым
Небам
адбываць мне дай,
Роднае слова!
Галіна БУЛЬКА.

ВЫ ХАЦЕЛІ СУСТРЭЦА

АЖЫВАЮЦЬ СТАГОДДЗІ

Імя беларускага вучонага, доктара гістарычных навук Георгія ШТЫХАВА добра вядома як у навуковых колах рэспублікі і сярод спецыялістаў айчынай гісторыі, так і гісторыкам славянскай археалогіі за мяжой. Ён удзельнічаў у рабоце міжнародных кангрэсаў па археалогіі ў Варшаве, Берліне, Браціславе і Празе, а

таксама выступаў з дакладамі і паведамленнямі на навуковых канферэнцыях у Маскве, Ленінградзе, Кіеве, Рызе. Імя Георгія Штыхава вядома самаму шырокаму чытачу, дзякуючы яго разнастайнай папулярнаму дзейнасці.

У Інстытуце гісторыі АН БССР Георгій Штыхаў займае пасаду загадчыка сектара археалогіі зон новабудоўляў. На пытанне па тэлефоне, дзе можна бачыць Георгія Васільевіча, пачуў: «На раскопках на Нямізе».

Была позняя восень. Але на месцы замчышча ў Мінску ішлі раскопкі. Траса другой чаргі метрапалітэна будзе праходзіць праз самае сэрца старажытнага Мінска. Георгій Васільевіч павёў мяне на сяміметровую глыбінку да адкапанай грэблі праз пойму сёння ўжо нікому не бачнай Нямігі і сказаў: «Глядзіце».

...Мы стаім з ім на пласту XI стагоддзя. Перад намі накрытыя агромністым тэнтам, пацарнелыя ад многавяковага ляжання ў зямлі драўляныя канструкцыі ўмацаваныя мінскага «града». А вось і ўезд у крэпасць. Над ім узвышалася калісьці драўляная вежа. Ніжнія клеці абпал праезду добра захаваліся.

— Гэта адкрыццё, — кажа Штыхаў. — Цяпер можна зрабіць дакладную рэканструкцыю.

Асцярожна ступаем па драўлянай маставой нешырокай вуліцы летапіснага Менска. Нібыта машына часу перанесла нас з дваццатага, заасфальтаванага, адзетага ў бетон і метал стагоддзя — адрозніваецца ад гэтага драўлянага намасці, абтапанага конскімі капытамі і абцёртыя скуранымі падэшвамі абутку тагачасных гараджан.

— Летапісныя звесткі сведчаць, што старажытны Мінск меў магутную крэпасць, «град». Гэта можна цяпер рэальна ўявіць па вострых адкапаных многаслойных насцілах з бярвення, запоўненых суглінкам. Яны складалі тэрасную канструкцыю вала сямі-васьмі метраў вышыні, па версе яко-

га ішла двух'ярусная сцяна з забраламі. У час ваенных сутыкненняў «мяняне» зачыняліся ў «градзе» і вялі абарону. Воды Свіслачы і Нямігі падступалі да самага вала, абмываючы каменныя россыпы. Звярніце ўвагу на сцяну раскопак у самым нізе: намыўныя слаі і ёсць вынік дзейнасці вад. Гэта пацвердзілі і геологі.

Трохі застылыя выходзім з раскопа на паверхню. У дамку археолагаў цесна ад знаходак.

— Можце патрымаць у руках, — паказвае Георгій Васільевіч. — Гэта цэлы арсенал жаночых упрыгажэнняў: шклянныя, сердалікавыя і бурштынавыя пацеркі, бранзалеты. А тут драўляныя і касцяныя грабенчыкі. Там прылады працы, узбраенне, прадметы быту: нажы, сякеры, наканечнікі стрэл, шпory, скураныя абутак, самых розных канфігурацый ключы. Вось знаходкі керамічнага посуду. Усяго каля дзесяці тысяч прадметаў — матэрыял для характарыстыкі ўзроўню развіцця матэрыяльнай і духоўнай культуры нашых продкаў.

— Георгій Васільевіч, як вы прыйшлі ў археалогію?

— У маладосці я працаваў настаўнікам у Лоеўскім раёне. Выкладаў гісторыю. Часта на ўрок я прыносіў, скажам, каменную сякеру або абломак керамічнага посуду, знойдзеныя мною дзе-небудзь на старажытным гарадзішчы, і расказ пра даўнюю рабіўся тады для вучняў больш цікавым, і самі яны ўжо выказвалі жаданне павандраваць са мной па ваколіцах. Знаёмства са старадаўнімі рэчамі, пачытаў ў такіх экскурсіях легенда абуджалі ў дзяцей пачуцці замілаванасці і любові да свайго краю. Мая асабіста цікавасць да гісторыі ўзрастала з набывцём усё большых ведаў. Але, відаць, рашаючым штуршком з'явілася сустрэча з прафеса-

рам Пятром Трацяковым, кіраўніком археалагічных даследаванняў на Чаплінскім гарадзішчы над Дняпром, куды мы аднойчы з вучнямі трапілі ў экскурсію. Прафесар быў здзіўлены маімі ведамі ў дачыненні паказаных ім знаходак і даў параду: сур'ёзна вучыцца археалогіі. Праз тры гады пасля сканчэння ў 1956 годзе завочна Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта я быў прыняты ў аспірантуру. Маім кіраўніком быў прафесар Аляксей Мітрафанаў, які даў мне багатыя веды па археалогіі.

— З чаго вы пачыналі сваю практычную дзейнасць?

— Мне была прапанавана тэма «Старажытныя гарады Беларусі». І першым горадам, дзе правёў восем палявых сезонаў на раскопках — з 1960 па 1968 быў Полацк. З якім хваляваннем я пачынаў сваю работу ў гэтым найстарэйшым беларускім горадзе! Тут у свой час працавалі такія вядомыя археолагі, як Міхаіл Каргер, Аляксей Мітрафанаў. Полацк — моладзевы горад, і ў гэтым прываблівае і прыцягваюць увагу даследчыкаў сваёй багатай гісторыяй і адметнай матэрыяльнай культурай. Перад мною як даследчыкам стаяла асноўная задача: знайсці пацярджэнне, што Полацк, пам'яны ў летапісу пад 862 годам, сапраўды існаваў як горад, бо сярод гісторыкаў былі сумненні. Сабраны ў час раскопак багаты археалагічны матэрыял не толькі даў станоўчы адказ, але і расшырыў нашы ўяўленні на многіх пытаннях яго старажытнай гісторыі.

Так, першапачаткова горад узнік на гарадзішчы, якое было заснавана нашымі продкамі крывічамі, а не на Верхнім замку, як думалі некаторыя спецыялісты.

Унесены ўдакладненні і неконт ролі нарману ў жыцці

САВЕЦКІ ТЭАТР — ГОД 1985

І СУЧАСНАСЦЬ, І КЛАСІКА

Мінулы год для савецкага тэатра, як і для ўсяго савецкага народа, прайшоў пад знакам святкавання 40-годдзя Перамогі над фашыскай Германіяй. Для краіны, якая страціла ў грозную пару Вялікай Айчыннай вайны 20 мільёнаў грамадзян, мінулая бітва з фашызмам не стала ў поўным сэнсе гісторыяй: яе трагічнае рэха і сёння яшчэ адгукаецца ў нашым жыцці, таму што закранула яна мноства чалавечых лёсаў, мноства сем'яў.

«Няхай будзе праклятая вайна!» — напісаў у радках пралого да п'есы «Эшалон» драматург Міхаіл Рошчын. І словы гэтыя ў многім тлумачаць зварот сучасных мастакоў да таго трагічнага часу. А спектаклі, пастаўленыя ў юбілейны год на савецкай сцэне, — гэта спектаклі аб вайне ў імя міру.

Як і ў папярэднія гады, на тэатральных падмостках ішлі п'есы класікаў савецкай літаратуры Міхаіла Шалахава і Канстанціна Сіманова, Аляксандра Карнейчука і Ляніда Ляонава. Многае далі сцэне пісьменнікі-франтавікі — Васіль Быкаў і Вячаслаў Кандрацьёў, Рыгор Баклануў

і Юрый Бондараў. Калі ж гаварыць аб новым, што прынёс мінулы сезон у жанры драмы, то варта адзначыць некаторыя, найбольш істотныя тэндэнцыі.

Аб вайне сталі пісаць і маладыя людзі, якія нарадзіліся ўжо пасля пераможнага салюта, а то і праз многія гады пасля вайны. Гэта Аляксей Дудараў, Святлана Алексіевіч і Алена Папова з Беларусі, Яраслаў Стэльмах з Украіны, Уладзімір Балашоў са Святрдлоўска і іншыя. З асаблівай вострыняй яны разглядалі пагранічча паміж вайной і мірам, пералом у вайне, яе выход, калі ўжо нараджалася патрэбнасць у новым, пасляваенным асэнсаванні свету і чалавека ў ім. Калі неабходна было забыцца пра ўсё жорсткае, што выплеснула вайна, перасіліць справядлівае пачуццё помсты — і будаваць новае жыццё, разумеючы патрэбу ў новым плане-тарным гуманізме. Але ні ў «Радавых» Дударава (гэта п'еса прайшла больш чым у ста тэатрах краіны), ні ў спектаклі «У вайны не жаночы твар» (паводле дакументальнай аповесці Алексіевіч),

ні ў іншых работах тэатраў краіны не было даравання, не было прымірэння правых і вінаватых. Чатыры дзесяцігоддзі, што прайшлі з часу Перамогі, не сталі часам забыцця: няма тэрмінаў даўнасці для тых, хто злачына развязаў другую сусветную вайну, урокі страшнага пакару стагоддзя не могуць прайсці, знікнуць бесследна.

Патрэбай у захаванні бесценных для сённяшняга вопыту ўрокаў гісторыі абумоўлены і новы росквіт дакументальнай літаратуры, якая цяпер актыўна была выкарыстана тэатрам. Гэта, напрыклад, «Блакадная кніга» Алеся Адамовіча і Данііла Граміна, пастаўленая рэжысёрам Ігарам Уладзіміравым у тэатры імя Леніна ў Ленінградзе, гістарычны нарыс «Судны дзень», перанесены на сцэну рэжысёрам Робертам Стурва ў грузінскім тэатры імя Руставелі...

Вопыт пастаноўкі твораў вайнавай тэмы паказаў, што сённяшня драматургія і тэатр могуць спалучаць паэтычны маштаб у асэнсаванні падзеі і глыбінны псіхалагізм аналізу асобы.

Як вядома, аб зменлівай

горада: яны тут з'яўляліся ў якасці купцоў ці былі княжацкімі наёмнікамі. Ну і, канешне, мы цяпер маем багатае ўяўленне аб разнастайных рамёствах Полацка, гаспадарчым і культурным яго жыцці.

— А якія з археалагічных знаходак найбольш каштоўныя, унікальныя?

— Да вельмі рэдкіх знаходак адносіцца віслая пячатка — свінцовая була XII стагоддзя навадомая княгіні. Булы з'яўляліся знакам засведчання дакументаў, іх юрыдычнай сілы. Уладальнікамі пячатка былі князі і мітрапаліты. Вядомыя пячаткі полацкіх княгін Сафіі, яе дачкі Ефрасіні (знакамітай асветніцы) і вышэй памянёнай, імя якой не прачытаецца, — з'ява цікавая і адлюстроўвае асобныя старонкі палітычнага жыцця старажытнага Полацка. На думку савецкага гісторыка Валянціна Яніна, Полацкам у трыццаціх-пяцідзясятых гадах XII стагоддзя правілі княгіні.

Да унікальных археалагічных знаходак адносіцца невялікі абраз разной работы на каменю святых Канстанціна і Алены. Вывучэнне асаблівасцей пластычнага вырашэння абраза дало магчымасць спецыялістам аднесці знаходку да полацкай школы майстроў, вядомай сваім дойлідствам, фрэскавым жывапісам і мастацтвам ювеляраў.

— Вядома, Георгій Васільевіч, што вы, акрамя раскопак

у Полацку, удзельнічалі і былі самі кіраўніком археалагічных экспедыцый у многіх іншых гарадах Беларусі...

— За дваццаць пяць гадоў працы археолагам мне давялося капаць у Віцебску і Лукомлі, Барысаве і Лагойску, Заслаўі і Мінску. Даследавана больш за 230 курганоў у ваколіцах гэтых гарадоў. Вывучэнне атрыманага фактычнага матэрыялу, супастаўленага з летапіснымі і іншымі пісьмовымі крыніцамі і працамі многіх іншых даследчыкаў, дало магчымасць адказаць на цэлы комплекс пытанняў. Адным з асноўных было вызначэнне крытэрыяў старажытнарускага гарада. У заходняй навуцы аб гарадах такім крытэрыем з'яўляецца магдэбургскае права. У Беларусі яно пачало распаўсюджвацца з канца XIV стагоддзя. Атрымаецца, што да гэтага часу беларускія гарады яшчэ не былі гарадамі. А што казаць пра суседнія землі, дзе магдэбургскае права не мела распаўсюджвання?

На V Міжнародным кангрэсе славянскай археалогіі, які летаў адбыўся ў Кіеве, я выступіў з дакладам «Крытэрыі гарадоў эпохі Кіеўскай Русі (па матэрыялах даследаванняў гарадоў Полацкай зямлі IX—XIII стагоддзяў)».

Старажытныя гарады Беларусі, як і іншых земляў Русі, былі цэнтрамі феадалнай улады з наўнасцю дзядзінца

(«града»), абшырных пасадаў, дзе асноўным заняткам насельніцтва былі рамесніцтва і гандаль і дзе ўжо склаліся ці складаліся пэўныя формы гарадскога грамадства — вечавы ўклад (Полацк). Гарады былі асяродкам культуры «зямлі», «воласці». Тут будаваліся манументальныя храмы, сцены якіх пакрываліся фрэскамі (можна згадаць Спаса-Праабражэнскі сабор і храмы Бельчыц у Полацку). Тут ствараліся шэдэўры ювелярнага мастацтва (прыпомнім крыж Ефрасіні Полацкай работы майстра Богшы). Тут пісаліся летапісы, нараджалася прыгожае пісьменства.

— Георгій Васільевіч, плён вашай шматгадовай працы заўрашыўся абаронай доктарскай дысертацыі. Але работы ў археалагаў, як кажуць, непачаты край?

— Так, работы многа. Вялікі фронт будаўніцтва закраена і запаведныя гістарычныя зоны гарадоў. Трэба паспець зрабіць даследаванні. Інакш незваротна страціцца магчымасць прачытаць яшчэ некалькі старонак адзінай кнігі быцця нашых дзедкіх продкаў.

— Нягледзячы на дэфіцыт часу, вы многае робіце для папулярызацыі археалагічных ведаў і адкрыццяў...

— Кнігі «Галасы далёкіх продкаў» і «Ажываюць сівія стагоддзі» адрасаваны ў першую чаргу вучням. Друкую ў часопісах папулярныя артыкулы. Хочацца, каб тое, што стала вядома навуцы, зрабілася здабыткам усіх.

Праца вучонага не абмяжоўваецца толькі навуковай дзейнасцю. Амаль дзесяць гадоў Георгій Штыхаў чытаў лекцыі для студэнтаў Мінскага педінстытута па курсу «Археалогія СССР», садзейнічае навуковаму росту маладых археалагаў Беларусі.

Г. Штыхаў — навуковы кансультант энцыклапедыі «Літаратура і мастацтва Беларусі». Ён напісаны дзесяткі артыкулаў для Беларускай Савецкай Энцыклапедыі і Збору помнікаў гісторыі і культуры. Ён напісана сто трыццаць навуковых прац па ўсіх аспектах старажытнай гісторыі роднага краю.

Віктар СТАШЧАНЮК.

НА ЗДЫМКУ: Г. ШТЫХАЎ (трэці злева) з калегамі-археолагамі на раскопках Мінскага замчышча ў 1984 годзе.

ЯК СВЕТАЯ ЛЕГЕНДА...

Сяргея Палуяна, пісьменніка дэмакратычнага кірунку, з цёмных глыбін сляянскага жыцця вынесла ў свет шырокіх сацыяльных узрушэнняў і бітваў рэвалюцыя 1905—1907 гадоў. Паплекнік Я. Купалы і М. Багдановіча, С. Палуян стаяў не толькі ўпорувань з імі, але як крытык і падтрымліваў іх, а часам і накіроўваў у пошуках сацыяльных і літаратурных арыентацый. Ён стаў светлай легендай нашай літаратуры. Але чыста легендарнага ў дачыненні да Палуяна становіцца ўсё менш, і яскравым сведчаннем таму з'явіўся першы літаратурны вечар С. Палуяна, прысвечаны 95-годдзю з дня нараджэння і 75-годдзю з дня смерці беларускага пісьменніка, які адбыўся ў Літаратурным музеі Янкі Купалы. На ім прысутнічалі пісьменнікі, навукоўцы, студэнты, тыя, хто цікавіцца гісторыяй, культурай, літаратурай роднага краю.

Выступленне на вечары Т. Кабржыцкай было бабудавана на новых знаходках, звестках пра жыццёвы і творчы шлях С. Палуяна, што стала вынікам шматгадовых літаратурнаўчых пошукаў яе і В. Рагойшы.

Вялікі ўплыў зрабіў С. Палуян на сваіх братоў і сяцёр. Пра гэта расказалі свае пісьменнікі, якія прыехалі ў Мінск з Рыгі і Ленінграда. Гарачымі апладысмантамі сустрэлі прысутныя сястры С. Палуяна Ангеліну Палуян, якая збіраецца хутка адзначыць сваё 90-годдзе.

Я. Раманоўская расказала пра дружбу яе дзядзькі Я. Купалы і С. Палуяна, іх сустрэчы ў Вільні падчас сумеснай працы ў «Нашай ніве».

Думкамі пра С. Палуяна і яго творчасць падзяліліся землякі пісьменніка, гарачыя прыхільнікі яго таленту, Герой Сацыялістычнай Працы, народны пісьменнік Беларусі І. Шамякін і паэт А. Грачанікаў.

У. СЛАВІЧ.

ВІТАМІНЫ САБАЛЕЎСКАГА

(Заканчэнне. Пачатак на 4-й стар.)

ніцтва аэрадромаў. Высокі, плячсты змоўшчык з чорнымі вусамі энергічна арудаваў ломам, разбіваючы таросы. Я спачатку не паверыў, калі мне казалі, што гэта доктар: іншыя ўрачы лічылі за лепшае сядзець у снежным доміку ля цёплага камінка і чакаць, пакуль да іх звернуцца за дапамогай.

Сабалеўскага заўсёды бачылі на аўралічных работах, якія аб'яўляліся ў час спіскання льдоў (а сядоўцы перажылі іх 153 разы). З рыдлёўкай, тапаром у руках ён з'яўляўся на самых небяспечных участках. Свідраваў палонкі для закладкі ўзрыўчаткі, калі глыбы льду гатовы былі расціснуць карабель. А аднойчы, ратуючы абсталаванне гідралагічнай палаткі, ледзь не патануў сам.

Удзельнічаў Сабалеўскі і ў навуковых даследаваннях, якія шырока праводзіліся на «Георгіі Сядове». Яму былі даручаны метэаралагічныя назіранні, якія рабіліся кожныя дзве гадзіны. Аляксандр Пятровіч выконваў іх з асаблівай стараннасцю, паколькі чатыры разы за суткі метэазводкі перадаваліся на Вялікую зямлю.

Аляксандра Пятровіча ведалі як чалавека вясёлага, ён валодаў тонкім пачуццём гу-

мару, умеў ствараць вакол сябе добры настрой, што таксама было ляркаствам. Любому сваяму на караблі ён надаваў асаблівую ўрачыстасць. Аптымизм Аляксандра Сабалеўскага ўздзейнічаў на палярнікаў не менш эфектыўна, чым яго вітаміны.

Ступіўшы на Вялікую зямлю, суднавы ўрач Сабалеўскі рапартаваў Радзіме аб выкананні задання: «Экіпаж здаровы і бадзёры».

Усё сваё далейшае жыццё А. Сабалеўскі прысвяціў ахове здароўя савецкіх марокоў. Будучы курсантам Ленінградскай ваенна-марской медыцынскай акадэміі, удзельнічаў у баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі на Ленінградскім фронце.

У пасляваенныя гады А. Сабалеўскі знаходзіўся на адказных пасадах ваенна-медыцынскай службы флоту. За вялікія заслугі перад дзяржавай узнагароджаны ордэнамі, многімі медалямі.

Цяпер жыве ў Ленінградзе. Ведаюць і ўшаноўваюць земляка на яго радзіме. У краязнаўчым музеі і ў сярэдняй школе Гарадка на Віцебшчыне ёсць матэрыялы і фатаграфіі, якія расказваюць аб ім. Імем А. Сабалеўскага названа адна з вуліц яго роднага горада.

В. КУЧАРЭНКА,
гісторык.

хуткацечнай сучаснасці пісаць цяжка — хіба што ў часы Шэкспіра тэатр быў задаволены сучаснай яму драмай... Аднак дыскусія, якая разгарнулася вакол твораў Аляксандра Мішарына і Аляксандра Галіна, Уладзіміра Аро і Аляксандра Гельмана, іншых сучасных аўтараў, яшчэ раз даказваюць, што савецкая драма робіць новыя крокі ў асэнсаванні рэальнасці — няхай не заўсёды ўдалыя, але шчырыя ў сваім імкненні адлюстравать партрэт сучасніка.

У 1985 годзе савецкі тэатр зноў заявіў аб сваёй патрэбнасці ў творах глыбінна філасофскіх, якія пранікаюць у народнае жыццё, разглядаюць сучаснасць па-гістарычнаму пільна. Так, у Ленінградзе рэжысёр Леў Додзін у Малым драматычным тэатры паказаў дылогію «Браты і сёстры» па прозе Фёдора Абрамава, увабраўшы ў сябе некалькі дзесяцігоддзяў з жыцця паўночнай рускай вёскі. Спектакль гэты, які па-сапраўднаму адлюстравваў душу народа, зазіраў у нашы жыццё цвяроза і з узвышанай паэзіяй, стаў адной з кульмінацый сезона.

Рэпертуар савецкага тэатра немагчымы без класікі. «Дзядзька Ваня» Антона Чэхава, пастаўлены Алегам Яфрэмавым на сцэне МХАТа, і «На ўсякага мудраца даволі прастаць» Аляксандра Аст-

роўскага ў рэжысуры Георгія Таўстаногова ў ленінградскім Вялікім драматычным тэатры, пастаноўка спектакля па раманах Фёдора Дастаеўскага «Ідыёт» Юрыем Яроміным у Цэнтральным тэатры Савецкай Арміі і інсцэніроўка «Пакорлівая» таго ж класіка Львом Додзіным на сцэне МХАТа — таму сведчанне. Гэтыя работы паказалі, што савецкі тэатр у вядомай ступені перахварэў «дзіцячай хваробай» савольных адносін да класікі, поспех прыходзіць там, дзе рэжысура чытае класічны тэкст удумліва і няспешна, спрабуе спасцігнуць яго ва ўсёй яго глыбіні і паўнаце.

Як і раней, тэатральнаму сезону былі ўласцівыя жанравыя шуканні — яны былі выразна заяўлены ў работах і сталых майстроў, і пачынаючы сваё жыццё ў мастацтве. Так, сярод больш чым двухсот замежных назваў, якія ўвайшлі ў рэпертуар, былі прадстаўлены і вопыты глыбінна псіхалагічнага мастацтва. Гэта «Хто баіцца Вірджыні Вульф?» Олбі ў «Сучасніку» і «Лета» Бонда ў Мастацкім тэатры імя Райніса ў Рызе, і ўзоры неарамантызму («Заручыны» Метэрлінка ў маскоўскім тэатры імя Пушкіна), і эксперыменты ў сферы ўмоўнага тэатра (спектакль японскай класікі ў тэатры імя Марджанішвілі ў Тбілісі), і работы так званых гіперрэалістыч-

нага характару, якімі захапляецца маладая рэжысура Літвы...

Усе гэтыя тэндэнцыі, якія характэрны для мінулага сезона, атрымаюць развіццё і ў новым. Галоўнае месца ва ўсесаюзным рэпертуары зойме сучасная драматургія. У прыватнасці, сацыяльная п'еса: «Паўтара квадратных метра» Барыса Мажэева ў тэатры на Таганцы, «Праходная» Сяргея Какоўкіна ў тэатры імя Массавета, «Апошні наведвальнік» Уладзілена Дазорцава ў ленінградскім Вялікім драматычным тэатры імя Горкага... Новую афішу зноў будучы ўпрыгожваць імёны класікаў: у маскоўскім тэатры імя Ленінскага камсамола вядомы кінарэжысёр Глеб Панфілаў пачаў работу над шэкспіраўскім «Гамлетам», у Малым тэатры СССР рэжысёр Леанід Хейфец — рэпетыцыі «Зыкавых» Максіма Горкага, у Тбілісі Роберт Стурца ставіць шэкспіраўскага «Караля Ліра», а ў Цэнтральным тэатры Савецкай Арміі рэжысёр Іон Унгурану пачынае рэпетыцыю «Макбета»...

Новы сезон толькі ўступае ў свае правы, але ўжо адбылася першая прэм'ера: у маскоўскім тэатры драмы і камедыі на Таганцы пастаўлены «Вішнёвы сад» Антона Чэхава.

Міхаіл ШВЫДКОЙ.

Радасная вясёлка, агнёвае сонейка, асляпляльны бланіт неба, забавныя фігуркі людзей і жывёл, добрая ўсмішка, гумар — гэта малыя вядомыя беларускай мастачкі Алены Лось. Шмат гадоў ілюструе яна дзіцячыя кнігі. «Ладкі-ладачкі», «Беларускія народныя казкі», «Хто памагае сонцу», «З рога ўсёго многа», «Казкі А. С. Пушкіна», «Канёк-Гарбунок» і многія іншыя палюбіліся маленькім чытачам. Апошні падарунак мастачкі дзецям — кніга «Дзесяць дзён у Барку», якую яна не толькі цудоўна ілюстравала, але і сама напісала.

НА ЗДЫМКУ: А. ЛОСЬ з маленькімі чытачамі ў студыі Беларускага тэлебачання.

НАТАТКІ НАТУРАЛІСТА. СТУДЗЕНЬ

СЛЯДЫ
НА
СНЕЗЕ

Студзень — месяц сапраўды сцюдзёнай пары, моцных маразоў. Схаваныя льдом, застылі рэкі і азёры. Схаваны пад снежным покрывам палі і лугі. Прыціх зімні лес. Высакастволья, у белых шапках сосны і апушаныя серабрыстым інеем елкі стацяць задуменна і паважна, нібыта ахоўваюць зімовы снежны сон лесу. У лесе паўзмрок. Дрэвы ахутаны серабрыста-блакітнай дымкай. Іншы раз, прабіўшыся праз шэрую коўдру хмар, прамяні скупога зімнага сонца мяняюць лес і надаюць яму сапраўды казачны выгляд. У промнях сонца зіхацяць пушыстыя сняжынкі, бліскучымі зорчакмі асядаючы на зямлю. Зрэдку снежная шапка, сарваўшыся з дрэва, нібыта цяжка ўздыхне і патоне ў гурбе снегу, і зноў пануе глыбокая цішыня. Здаецца, што ўсё жывое замерла да вясны, да цяпла. Але ці так гэта?

Невялікая зеленаватая птушка вылецела з густых галін старой елкі. Гэта нехта напалохаў крыжадзюба-яловіка. Ён не адляцеў далёка, а ўсеўся на верхаліне суседняга дрэва. Аказваецца, сярод галінак схавана яго гняздо. Знайсці яго не так проста. А калі б нам удалося зазірнуць у гэта тоўстасценнае глыбокае гняздо, то мы б убачылі ў ім голых птушанят, якіх сагравае самка. Не здзіўляйцеся! Хоць і сапраўды гэта дзіўна. Снег, мороз, і... голыя птушанят. Крыжадзюб адзіная ў нашых лясах птушка, якая выводзіць птушанят зімой. Корміць яна іх насеннем хвойных дрэў. Восенню шышкі такія моцныя, што птушанятам іх не раскрыць. А ў студзені-лютым шышкі пачынаюць самі раскрывацца. Вось да гэтага часу і спяшаюцца крыжадзюбы вывесці сваё патомства. За яркае пер'е і крыж-накрыж сагнутую дзюбу іх называюць паўночнымі папугаямі. Вясной птушкі пакідаюць лясы Беларусі і ляцяць на поўнач.

Калі паглядзець навокал уважліва, можна заўважыць, што снег размаляваны самымі мудрагелістымі слядамі: тут і ланцужкі, і крыжыкі, і дробны бісер. Крок за крокам, ска-

чок за скачком распісваюцца ў снежнай кнізе насельнікі лесу. Вось з-пад каранёў старой разгалістай елкі выбег невялікі, зусім белы звярок з чорнымі вочкамі, носікам і кончыкам хваста. Гэта гарнастай. Праскакаў, грацыёзна выгнуўшы спіну, і нібыта растаў, знік у снезе.

Пад пластом снежнага покрыва ўтварылася своеасаблівае «метро», тунелямі якога ахвотна карыстаюцца дробныя грызуны. Яны выдатна адчуваюць сябе пад цёплай снежнай коўдрай. Пад снегам захоўваюцца зялёнымі некаторыя шматгадовыя травы, ягаднікі: брусніцы, буякі, журавіны, а гусіная цыбуля, падбел, кураслеп, чартапалох зімуюць у зямлі ў выглядзе цыбулін, клубняў ці каранёў, напоўненых пажыўным крухмалам. Насеннем і клубнямі гэтых прыродных кладовак і кормяцца грызуны. Таму зімой яны рэдка з'яўляюцца на паверхні. Гарнастай, ласка і іншыя дробныя драпежнікі палююць за імі пад снегам, карыстаючыся тунелямі «мышынага метра».

Вось доўгі і роўны ланцужок лісных слядоў, які перасякае невялікую лясную паляну і знікае ў глыбокай варонцы. Проста на сляды лісціцы ідзе заечая дарожка: два сляды буйнейшыя і два дробныя. Відаць, спалохаўшыся нечага, заяц павярнуў у хмызняк.

А хто вытаптаў вострымі капыткамі гэтую сцежачку? Куды яна вядзе? На яе шляху сустракаюцца незразумелыя ямы... Сцежка выводзіць на паляну, дзе снег перамешаны з зямлёй, тырчаць абрыўкі каранёў, тамсям відаць зялёныя сцяблінкі нейкіх раслін. Цяпер зразумела: гэта работа дзікоў — яны перарылі ўсю паляну ў пошуках прыдатных для ежы раслін, каранёў, карнявішчаў, насякомых і іх лічынак.

Працягваючы падарожжа, мы выходзім на бераг лясной рэчкі. А гэта што за дзіўныя сляды? То скачкі, то нібыта нехта цягнуў палена па рыхлым снезе, глыбокая баразна ідзе

ўздоўж берага, а затым знікае ў палонцы... Ну вядома, гэта прайшла выдра. Хто, акрамя яе, будзе купацца на морозе?! Сляды цягнуцца ўздоўж рэчышча ракі — так ад адной палонкі да другой ходзіць яна, прабіваючы ў снезе траншэі. Большасць рыб з надыходам халадоў залягаюць у глыбокіх месцах на дне рэк і азёр, у так званых зімавальных ямах. Нават у самых лютых маразы вада мае чатыры градусы цяпла. На дне зімуюць жабы. Асноўны харч выдры — рыба, але і жабамі яна не грэбуе. Вось чаму звер так старанна абследае ўсе палонкі, што сустракаюцца на яго шляху.

... Кароткі зімні дзень. Вельмі рана цянее. Сіні паўзмрок апускаецца на лес. Але пад дрэвамі ад снегу яшчэ даволі светла. Дрэвы ў святле месяца здаюцца казачнымі. Раптам жаласны, падобны на дзіцячы, крык парушае цішыню начнага лесу. На адкрытай палянцы, лежачы на спіне, заяц адбіваецца ўсімі чатырма лапамі ад вялікай белай птушкі. Нездзе зусім побач хруснула галінка. Гэта прайшоў рагаты лось, што і выратавала касога ад вострых кіпцюроў белай палярнай савы, якая бясшумна знікае ў цемры ночы. Яшчэ не верачы ў сваё выратаванне, перапалоханы заяц, зрабіўшы неверагодны скачок, імгненна знік.

А з глыбіні лесу ўжо раздаецца працяжнае звярынае выццё. Гэта склікае зграю ваўчыца. Многа дзікіх коз, кабанюў, аленяў і хатніх жывёлін загіне за зіму ад гэтых бялітасных драпежнікаў. У студзені з каляднымі маразамі пачынаюцца воўчыя вяселлі. Паміж сапернікамі праходзяць жорсткія сутычкі. Пераможцам становіцца самы дужы і вялікі драпежнік.

Мароз мацнее. Лес, днём ціхі, цяпер ажывае. Патрэскаюць ствалы дрэў. Чуецца няясны шоргат, у ззянні месяца мільгаюць цені. Лес жыве сваім таямнічым жыццём і зімой.

Аляксандр КУРСКАЎ,
кандыдат біялагічных навук.

... «Якая яда, такая і хада», — кажуць беларусы. З гэтага нумара «Голас Радзімы» адкрывае новую рубрыку, у якой будучы праранаваны рэцэпты старадаўняй і сучаснай беларускай кухні. Сярод гэтых стравам, дарагія суайчыннікі, магчыма, трапяцца і добра знаёмыя, тыя, што гатавалі калісьці яшчэ вашы маці і бабулі, вы самі. Нешта вы каштавалі, напэўна, калі прыежджалі ў госці на Радзіму. Але ва ўсіх выпадках няхай яны нагадаюць вам родную Беларусь, дзе і неба ярчэйшае, і сонца цяплейшае, і пачастункі смачнейшыя. Сёння мы прапануем прыгатаваць страву ўзятыя з традыцыйнай народнай кухні.

БЕЛАРУСКАЯ
КУХНЯ

МАЧАНКА ПА-БЕЛАРУСКУ

Свініну і сялянскую каўбасу нарэзаць на кавалкі і абсмажыць. Муку [пшанічную ці ячменную] развесці халаднай вадой, уліць у кіпячую ваду, няспынна памешваючы, да ўтварэння рэдкай мучной падліўкі. Пакласці лаўровы ліст, сельдэрэй, соль, дробна нарэзаная і падсмажаная рэпчатую цыбулю, кавалчкі сала, свініны і сялянскай каўбасы. Паставіць на 20—25 мінут у духоўку.

Гатовую мачанку падаць з блінамі ці варанай бульбай.

250 грамаў мяса, 200 грамаў сялянскай каўбасы, 2 цыбуліны, 100 грамаў сала, 1,5—2 сталовыя лыжкі мукі, лаўровы ліст, сельдэрэй, соль.

НАЛІСНІКІ

Прасеяную муку развесці ў адной шклянцы малака ці сыроваткі. Дадаць соль, перамешаць, уліць астатняе малако і ўзбітыя бялкі як. Выпечы тонкія блінычкі. Пакласці на іх начынку, прыгатаваную з працёртага тварагу, сыру ці ягад, павідла, і загарнуць у выглядзе канверта, трубакі. Наліснікі пакласці ў гаршчок ці каструлю, паліць зверху сліўкамі ці маслам і паставіць на кароткі час у духоўку.

1,5 шклянкі мукі, 2 шклянкі малака ці сыроваткі, 2 яйкі, 2 сталовыя лыжкі цукру, 2—3 сталовыя лыжкі масла, 0,5 шклянкі співак, соль.

КІСЕЛЬ ЖУРАВІННЫ

Журавіны перабраць, прамыць, працёрці праз сіта, адціснуць сок. Жамерыны заліць 4—5-разовай колькасцю гарачай вады, давесці да кіпення і працадзіць. Частку адвару ахаладзіць і развесці ў ім бульбяны крухмал. З астатняга адвару прыгатаваць цукровы сіроп: дадаць цукар і давесці да кіпення. Затым уліць разведзены крухмал і раней адціснуты сок і зноў закіпяціць. Гатовы кісель зверху пасыпаць цукровым пяском, каб не ўтварылася плёнка, і ахаладзіць.

100—120 грамаў журавін, 3—4 сталовыя лыжкі цукру, 2—3 сталовыя лыжкі крухмалу.

Зімовыя ўзоры.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

СКАРБЫ ВЫРАСТАЮЦЬ З ЗЯМЛІ

Не адзін год вясной і восенню ездзіць да сваякоў у вёску Наваселле Стаўбцоўскага раёна мінчанін М. Самахвал. Дапамагае апрацоўваць прысядзібны ўчастак, убіраць ураджай. Дзесяткі разоў абышоў за плугам знаёмае поле. А вось сёлета здарылася непрадбачанае: хруснула штосьці пад лемяшом. Спініў кая, нагнуўся, і вачам не паверыў: быццам у казцы, з разбітай сталлю глінянай пасудзіны цячэ на мяккую зямлю шаравата-зілёны ручаёк. Міхаіл Мікалаевіч крануў манеты рукой і расчаравана ўздыхнуў — медзь...

— Выключна каштоўная для навукі знаходка, — выказаў аб скарбе процілеглую думку загадчык сектара Дзяржаўнага музея БССР Л. Клок, — 340 манет: 306 медных і 34 білонавыя — сплаў серабра з медзію. Скарб XVIII стагоддзя — вельмі рэдкі, такі сустракаецца толькі трэці раз за гісторыю нашага музея. Акрамя таго, сярод медных манет ёсць і дзесяткі — рускія грошы часоў Імператрыцы Ганны Іаанаўны і Лізаветы. Раней іх знаходзілі толькі ў суседніх з Расіяй Магілёўскай і Віцебскай абласцях. А тут — цэнтр Беларусі, дзе панавала польская і пруская манета!

Знойдзены скарб калісьці належаў небагатаму чалавеку — у ім ніводнага сярэбранага талера.

маркіраваны канверт з адлюстраваннем магілёўскага кінатэатра «Кастрычнік».

Выпуск аформлены мастаком І. Казакевічам. На канверце надпіс на рускай і беларускай мовах: «Магілёў. Кінатэатр «Кастрычнік».

Гэта не першы выпуск канвертаў з відамі кінатэатраў горада. У 1964 і 1969 гадах Міні-

стэрства сувязі СССР выпускала мастацкія канверты, на якіх быў адлюстраваны будынак кінатэатра «Чырвоная зорка».

Усяго за апошнія гады ў Маскве было выдадзена звыш дваццаці мастацкіх канвертаў з відамі гарадоў і помнікаў Магілёўшчыны, партрэтамі славутых землякоў.

Л. КОЛАСАЎ.

КІНАТЭАТР

НА... КАНВЕРЦЕ

Міністэрства сувязі СССР выпусціла ў лаштовае абарачэнне масавым тыражом мастацкі

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 2210